

PÜTÜRGE GELECEK STRATEJİLERİ RAPORU

(Pütürge Vizyon 2023)

HAZIRLAYANLAR

Prof. Dr. İbrahim GEZER

İnönü Üniv. Öğr. Üyesi, BİLSAM Yön. Krl. Bşk., FKA Kalkınma Kurulu Bşk.

İlhami POLAT

İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Zir. Yük. Müh

Doç. Dr. Abdulkadir BAHARÇİÇEK

İnönü Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

PROJE YÜRÜTME KURULU

Mikail ÖZKAYA, *Proje Koordinatörü*

İsa AKGÜL, *BİLSAM Gençlik Meclisi Başkanı*

Murat AŞAN, *BİLSAM Genel Koordinatörü*

Tuba ULUTAŞ, *BİLSAM Araştırmacı, Sosyolog*

Nagehan ÖZBEK, *BİLSAM Bilgi İşlem Sorumlusu*

Enes YILDIRIM, *BİLSAM Gençlik Birliği*

Ekim 2013, MALATYA

BİLSAM Araştırma Raporları 13

ISBN: 978-605-5026-00-4

Baskı

Basım Yeri: Diltemizler Ev. Ger. Elek., Rek., Mat. İnş. Taah. San. Ltd. Şti.

Kapak Tasarım: Nagehan ÖZBEK **İç Tasarım:** Bülent YILMAZ

Fotoğraflar: Hasan DEMİRBAĞ Arşivi

Basım Yılı: 2013

BİLSAM Yayınları

Hüseyinbey Mah. Azizler 1. Sokak No. 4 İstanbulluoğlu Konağı MALATYA

Telefon: 0422 323 69 80 / 0507 748 0643 Faks: 0422 323 36 33

Web: www.bilsam.org E-mail: bilgi@bilsam.org

SUNUŞ

Bir şehri fethetmek hüner değildir; hüner bir şehri yaşanabilir kılmaktır.
Fatih Sultan Mehmet Han

Eğitimci, akademisyen, işadami, kamu görevlisi hemen her meslekten çok sayıda kişinin bir araya gelerek kurduğu BİLSAM; eğitim, araştırma ve yayıncılık başta olmak üzere birçok alanda faaliyet yürüten ve projeler gerçekleştiren bir sivil toplum kuruluşudur.

BİLSAM'ın temel amacı; bilgi çağında, bilgiden hareketle Anadolu kültürünün yerel değerlerini, İslam kültürünün manevi değerlerini ve insanlık kültürünün evrensel değerlerini beraberce önemseyen bir yaklaşımla, eğitim, kültür ve sosyal sorunlara yönelik projeler geliştirmek ve bu yolla başta ilimiz olmak üzere ülkemizdeki entelektüel, sosyal ve kültürel sermayenin gelişimine katkı sağlamaktır.

Elinizdeki çalışma "BİLSAM Sosyal Araştırma Merkezi" tarafından 2011 yılında yayımlanan "Malatya Vizyon 2023" başlıklı çalışmamızın ilçe versiyonu olarak ortaya çıkmıştır. Her bir ilçemiz için ayrı ayrı hazırlanan bu raporların temel amacı; il ve ilçelerimizin mevcut durumu ve potansiyelini analiz etmek, kazanım ve sorunlarını ortaya koymak ve geleceğe yönelik stratejiler geliştirerek gelişim süreçlerine katkı sağlamaktır.

Malatya'nın, merkez ile ilçeleri arasındaki gelişmişlik farkı en yüksek olan illerden biri olması gerçeği ile ilimizin büyükşehir olma sürecine daha sistemli bir başlangıç yapma ihtiyacı bu çalışmanın temel motivasyon kaynaklarını oluşturmuştur.

Elinizdeki çalışmada; Pütürge ilçesinin mevcut durumu ve potansiyeli değerlendirilmiş, ilçe vizyonu belirlenmiş, ilçenin sorunları ve bunlara yönelik çözüm önerileri tartışılmış, belirlenen stratejik öncelikler ve gelişim eksenlerine uyumlu olarak stratejik amaçlar tespit edilmiş ve bu amaçların gerçekleştirilmesi için ihtiyaç duyulan kentsel gelişim yol haritası çıkarılmıştır.

Bir sivil toplum kuruluşu tarafından hazırlanması ve merkez ile birlikte bütün ilçeleri ayrı ayrı kapsamı yönüyle ülkemizde bir ilk olma özelliği taşıyan bu çalışmayı diğer araştırma raporlarından ayıran önemli farklardan biri de tamamen katılımcı bir yaklaşımla hazırlanmış olmasıdır. Raporların hazırlanması sürecinde merkez ve ilçelerde ilgili bütün kesimlerden temsilcilerin katılımıyla çalıştay gerçekleştirilmiş ve raporların bazı kısımları bu çalıştaylarda ortaya çıkan görüş ve düşünceler dikkate alınarak olgunlaştırılmıştır.

Bu çalışmalar kapsamında ilgili alanlarda söyleyecek sözü ve önerecek projesi olanlar aynı platformda buluşturularak; fikir, düşünce ve projelerin paylaşımı sağlanmış ve ayrıca il ve ilçelerimizde konuşma, tartışma ve beraber iş yapma kültürünün yaygınlaşmasına katkı sağlanmıştır.

Bu vesileyle bu raporun hazırlanması sürecine katkı sağlayan başta ilçe yöneticileri ve çalıştay katılımcıları olmak üzere, proje yürütme kuruluna, BİLSAM Gençlik Birliği üyelerine teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

Faydalı olması dileğiyle...

Prof. Dr. İbrahim GEZER
BİLSAM Yönetim Kurulu Başkanı

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ	4
1.1. Küreselleşme Sürecinde Kentsel Ekonomiler	5
1.2. Kentsel Markalaşma	5
1.3. Sürdürülebilir Kentsel Gelişim	6
1.4. Bölgeler arası, Bölge İçi ve İl İçi Gelişmişlik Farkları	7
1.5. İl ve İlçelerimizi İlgilendiren Üst Ölçekli Planlar	9
2. MALATYA İLİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ	11
2.1. Rakamlarla Malatya	11
2.2. Malatya ve İlçelerinin Nüfus Yapısı ve Dağılımı	12
2.3. Malatya'da Kentsel Altyapı	14
2.4. Malatya ve İlçelerinde İşlevsel Sektörler	16
2.5. Malatya ve İlçelerinin Çevresel Etkileşim Durumu	17
2.6. Malatya İçin Önem-Performans Araştırması	20
3. PÜTÜRGE İLÇESİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ.....	24
3.1. Rakamlarla Pütürge	24
3.2. Pütürge Tarihi	24
3.3. Coğrafi Konum	25
3.4. İklim Yapısı ve Bitki Örtüsü	25
3.5. Nüfus Yapısı ve Dağılımı	25
4. PÜTÜRGE'NİN STRATEJİK UNSURLARI	27
5. PÜTÜRGE'NİN ÖNEMLİ PROJELERİ	28
6. PÜTÜRGE'DE EĞİTİM	29
6.1. Eğitim Kurumu, Eğitimci ve Öğrenci Sayıları	29
6.2. Pütürge'de Bulunan Lise ve Dengi Okullar.....	29
6.3. Pütürge'nin Eğitim Göstergeleri	29
7. PÜTÜRGE'DE SAĞLIK	31
8. KÜLTÜR ve TURİZM.....	32
8.1. Kültür.....	32
8.2. Turizm	32
8.3. Pütürge'nin Önemli Tarihi ve Turistik Mekanları.....	33

9. ÇEVRE VE ORMAN.....	35
10. GENEL EKONOMİK YAPI	37
11. TARIM VE HAYVANCILIK.....	39
11.1. Arazi Varlığı ve Sulanabilirlik Durumu	39
11.2. Pütürge’de Bitkisel Üretim	40
11.3. Pütürge’de Kayısı Üretimi.....	41
11.4. Kayısı Değer Zinciri.....	42
11.5. Bitkisel Üretim Kârlılık Durumu ve Analizi	45
11.6. Pütürge’de Hayvansal Üretim.....	47
11.7. Tarımsal Gelişim İçin Alınacak Bazı Tedbirler	48
12. PÜTÜRGE’DE MADENCİLİK.....	50
13. PÜTÜRGE’DE ULAŞIM	53
14. İSTİHDAM VE İŞSİZLİK.....	55
14.1. Türkiye’de İstihdam, İşsizlik ve Yoksulluk.....	55
14.2. Malatya’da İstihdam, İşgücü ve İşsizlik.....	56
14.3. Pütürge’de İşsizlik	56
15. PÜTÜRGE DURUM ANALİZİ (GZFT Analizi)	58
15.1. Başarılarımız / Kazanımlarımız	58
15.2. Güçlü Yanlarımız	58
15.3. Zayıf Yanlarımız / Sorunlarımız	58
15.4. Fırsatlar.....	59
15.5. Risk ve Tehditler	59
16. PÜTÜRGE İÇİN STRATEJİK SEKTÖRLER VE GELİŞİM EKSENLERİ	60
17. PÜTÜRGE İLÇESİ İÇİN STRATEJİK AMAÇLAR.....	62
18. PÜTÜRGE İÇİN KENTSEL GELİŞİM YOL HARİTASI.....	63
19. PÜTÜRGE İÇİN VİZYON ÖNERİSİ	64
20. PÜTÜRGE İÇİN PROJE ÖNERİLERİ	65
21. SONUÇ VE ÖNERİLER	66
KAYNAKLAR.....	69

TABLÖLAR ve HARİTALAR

Tablo 1.1.	Türkiye’de 26 Düzey II Bölgesi İtibarıyla Çeşitli Göstergeler.....	8
Tablo 2.1.	Rakamlarla Malatya.....	11
Tablo 2.2.	Malatya Nüfusunun İl İçi, Ülke İçi ve Ülke Dışı Dağılımı	12
Tablo 2.3.	En Çok Malatyalı Nüfus Barındıran İl ve Ülkeler	13
Tablo 2.4.	Malatya İlindeki Belediyelerin Altyapı Durumu	15
Tablo 2.5.	Malatya ve İlçelerinde İşlevsel Sektörler	16
Tablo 2.6.	Malatya ve İlçelerinin İlişki Kümeleri	17
Tablo 2.7.	Malatya ve İlçelerinin İlişki Kümeleri ve İlgili Fonksiyonlar.....	18
Tablo 2.8.	Malatya İçin Önemli Bulunan Alanlar	21
Tablo 2.9.	Malatya İçin Önemli Bulunan Alanların Performans Durumu	21
Tablo 3.1.	Pütürge’nin Genel Durumunun İl ve Ülkeyle Karşılaştırılması.....	24
Tablo 3.2.	Pütürge Nüfusunun Son 50 Yıllık Değişimi.....	26
Tablo 5.1.	Pütürge’de Son Yıllarda Gerçekleştirilen Önemli Projeler	28
Tablo 6.1.	Kurum, Eğitimci ve Öğrenci Sayıları	29
Tablo 6.2.	Okullaşma Oranlarının İl ve Ülke ile Karşılaştırılması (%).....	29
Tablo 6.3.	Öğretmen Başına Öğrenci Sayılarının Karşılaştırılması.....	30
Tablo 6.4.	Derslik Başına Öğrenci Sayılarının Karşılaştırılması.....	30
Tablo 6.5.	Okur Yazarlık Durumunun Bölge ve Türkiye ile Karşılaştırılması.....	30
Tablo 7.1.	On Bin Kişiye Düşen Yatak Sayısı Açısından Malatya’nın Durumu.....	31
Tablo 7.2.	Pütürge Sağlık Hizmetleri Verileri.....	31
Tablo 7.3.	Sağlık Göstergeleri (Yüz bin Kişiye Düşen Yatak ve Hekim Sayıları, 2012).....	31
Tablo 8.1.	Malatya, TRB1 ve Türkiye’nin Kültürel Verileri	32
Tablo 9.1.	İl Merkezi ve İlçelerin Tarım ve Orman Varlığı	36
Tablo 10.1.	Pütürge ve Diğer İlçelerin Sosyoekonomik Gelişmişlik Sıraları	37
Tablo 11.1.	Tarım Arazileri ve Sulanma Durumu (ha), 2012.....	40
Tablo 11.2.	Bitkisel Üretim Alanı (da).....	40
Tablo 11.3.	İlçenin Öne Çıkan Tarımsal ürünleri ve Oransal Karşılaştırmalar	41
Tablo 11.4.	Malatya’nın 2012 Yılı Kayısı Üretim Değerleri	42
Tablo 11.5.	Kayısının Değer Zinciri	43
Tablo 11.6.	Malatya’da Yetiştirilen Bazı Bitkisel Ürünlerin Son 5 Yıllık Maliyet - Kâr Analizi.....	46
Tablo 11.7.	İlçenin İl ve Ülke ile Karşılaştırmalı Olarak Hayvan Varlığı (Adet).....	47
Tablo 13.1.	Pütürge’nin, Önemli Merkezler ile Komşu İl ve İlçelere Uzaklığı.....	54
Tablo 14.1.	İstihdam ve Çalışma Hayatında Gelişmeler ve Hedefler	55
Tablo 14.2.	Gelir Gruplarının Toplam Gelirden Aldıkları Paylar.....	56
Tablo 14.3.	İlçelerin İşsizlik Durumu.....	57
Harita 2.1.	Malatya ve Çevresinde Etkileşim ve Etki Alanları.....	17
Harita 2.2.	Günlük İlişkiler ile Ticari ve İdari İlişkiler	19

ÖNSÖZ

Bir medeniyetin en önemli maddi mirası, kurduğu şehirlerdir.

Şehirler, insanlığın tarihsel yürüyüşü içinde insanoğlu tarafından ortaya çıkarılan en orijinal ve en karmaşık yapılardır. Şehirler geçmişten günümüze her zaman önemli olagelmış ve tarihin şekillenmesinde önemli bir rol oynamışlardır. İlahi dinler, büyük anlatılar, büyük medeniyetler, önemli düşünce ve sanat akımları hep şehirlerde doğmuş, gelişmiş ve yayılmıştır. Buna bağlı olarak peygamberler, büyük filozof ve düşünürler, önemli fikir ve aksiyon adamları da hep şehirlerde ortaya çıkmış ve mücadelelerini sürdürmüşlerdir.

Her insanın bir ruhu ve kimliği olduğu gibi her şehrin de bir ruhu ve kimliği vardır. Sadece geniş caddeler, büyük binalar ve sokakları dolduran kalabalıklar bir yeri “şehir” yapmaya yetmez. Bir yerin şehir olabilmesi için oraya bir kimlik, bir kişilik, bir ruh kazandırmak gerekir.

Bu yüzden insanlar şehirleri önce içlerinde kurarlar. Şairler şiirlerine konu eder, ressamlar tuvale işler, yazarlar hikâye ve romanlarına tema olarak seçerler. Sanatçı özlemini dile getirir, düşünce insanı şehrin felsefesini kurar, mimar proje üretir ve sonra icracılar çıkar ve kurarlar şehri... Bu yönüyle kentler, bir coğrafyada yaşayan insanların üretkenliği, birlikte iş yapabilme kültürü, estetik anlayışı, medeniyet seviyesi ve farklılıklara karşı tutumlarının açık bir göstergesidir. Bu anlamda nerede bir kent varsa orada bir medeniyet vardır ve her şehir bir medeniyetin aynasıdır.

Bir şehirde yaşayan insanlar ile yaşanan şehir arasında derinlikli ve çok boyutlu bir etkileşim söz konusudur. Şehirleri elbette ki insanlar kurar, ancak şehirler de tarihi yapısı, mimarisi ve estetiğiyle insanları biçimlendirirler. İnsanların günlük hayatlarındaki davranış kalıpları, düşünce biçimleri hatta politik tercihleri şehirler tarafından şekillendirilir.

Bu yönüyle bir şehir, binası olmayan bir okul, duvarları olmayan bir sınıf, kitapları olmayan bir kütüphane gibidir. Orada ne bir öğretmen, ne de formalı çocuklar vardır. Fakat bütün öğrenciler, doğuştan itibaren bu okula kaydolurlar ve öldükten sonra bile orada kalmaya devam ederler. Dolayısıyla şehir hakkında konuşmak, aslında insan, çevre, hayat ve ölüm hakkında konuşmaktır.

Bu açıdan insanların ve diğer canlıların potansiyellerini ortaya koymalarına ve varoluşsal amaçlarını gerçekleştirmelerine en çok hizmet edecek unsurların başında güzel, anlamlı ve insani derinliği olan şehirler kurmak gelecektir. Bir coğrafyada yaşayan insanlara ve diğer canlılara yapılacak en büyük iyiliklerden biri güzel şehirler kurmaktır. Elinizdeki çalışma bu amaca mütevazı bir katkı amacıyla hazırlanmıştır.

Pütürge Gelecek Stratejileri Raporu Çalıştay Katılımcı Listesi (Alfabetik sırayla)

S/N	Katılımcı Adı Soyadı	Kurum / Görev
1.	Adil Aydın	Turgutlar Grup Müdürü
2.	Ahmet Mehdi DURMAZ	Hüseyin Gazi Öğrenci Yurdu Müdürü
3.	Ahmet ASLAN	MHP İlçe Başkanı
4.	Bayram TÜRKERİ	Örmeli Köy Muhtarı
5.	Cavit ASLAN	Eğitim Bir-Sen Temsilcisi
6.	Cemil ALICI	Pütürge İlçe Müftüsü
7.	Cengiz EREN	Memur
8.	Dursun KORKMAZ	Bölünmez Köyü Muhtarı
9.	Ekrem KARAKUŞ	Bakımlı Köyü Muhtarı
10.	Erdal HAZAR	Merkez Köylü Mahallesi Muhtarı
11.	Eyüp AY	Örencik Köyü Muhtarı
12.	Hüseyin ALDEMİR	AK Parti İlçe Başkanı
13.	Hüseyin ONUR	Esnaflar Odası Başkanı
14.	İbrahim GEZER	Öğretim Üyesi/ Sivil Toplum Temsilcisi
15.	İlhami POLAT	Zir. Yük. Müh. /BİSAM Yönt. Kurulu Üyesi
16.	İsa AKGÜL	BİLSAM Gençlik Birliği
17.	İsmet ÖZAYDIN	Taşbaşı Mahallesi Muhtarı
18.	Kasım TILBAÇ	Nohutlu Belediye Başkanı
19.	Kürşat AYAYDIN	Esnaf
20.	Levent İSKENDEROĞLU	İl Kültür ve Turizm Md. Yrd./KUDEB Başkanı
21.	Mehmet KARAAHMETOĞLU	Özel Fatih Öğrenci Yurdu Müdürü
22.	Mehmet ÖNER	Tepehan Belediye Başkanı
23.	Melahat EREN	Ev Hanımı
24.	Memet AYDOĞAN	Ağalar Mahallesi Muhtarı
25.	Metin ŞENEL	BİLSAM Gençlik Birliği
26.	Mevlüt AYDIN	Esnaf
27.	Mikail ÖZKAYA	BİLSAM Gençlik Birliği
28.	Mukaddes ALTUN	Ak Parti Kadın Kolları Başkanı
29.	Murat AŞAN	BİLSAM Genel Koordinatörü
30.	Murat SEZİK	İl Özel İdare Kültür ve Sosyal İşler Müdürü
31.	Mustafa OLMUŞ	İlçe Tarım Müdür Vekili
32.	Mustafa Tatar	Esnaf
33.	Mustafa YETİŞ	Pütürge İlçe Milli Eğitim Müdürü
34.	Nuri GEZİCİ	Pütürge Kaymakamı
35.	Osman KARABULUT	Maden İşletmecisi
36.	Ramazan GEZEK	Kaymakamlık Proje Birimi Görevlisi
37.	Sibel MAVUŞ	Sağlık Grup Başkanı
38.	Yusuf DAĞHAN	Saadet Partisi İlçe Başkanı
39.	Zafer KOÇAK	Örnek Köy Tarım Danışmanı

1. GİRİŞ

Günümüzde kentleşme eğiliminin arttığı ve buna bağlı olarak sürdürülebilirlik olgusunun her geçen gün daha çok önemsendiği bir dönemde yaşıyoruz. Birleşmiş Milletler uzmanlarının yaptığı hesaplamalara göre 2008 yılında tarihte ilk defa dünya üzerinde şehirlerde yaşayan insanların sayısı kırsalda yaşayanların sayısını geçmiştir. Artık dünya nüfusunun %50'den, Türkiye nüfusunun %75'den, Malatya nüfusunun ise %65'den fazlası şehirlerde yaşamaktadır. Oysa 1950 yılına kadar Türkiye nüfusunun sadece %15'i kentlerde %85'i kırsalda yaşamaktaydı (TÜİK 2010).

Türkiye'de 2013 yılında yapılan bir düzenlemeyle nüfusu 750 binin üzerinde bulunan iller, il sınırları esas alınarak büyükşehir belediyesine dönüştürülmektedir. Bu düzenlemeyle büyükşehir belediye sayısının 30'a ulaşması, Türkiye yüzölçümünün yüzde 51'inin, nüfusun ise yüzde 77'sinin büyükşehir belediyesi kapsamına girmesi beklenmektedir (Anonim, 2013a).

Dokuzuncu Kalkınma Planı döneminde hızlı şehirleşme sürecine paralel olarak büyük şehirler göçlerin yoğun bir şekilde yönlendiği merkezler olmaya devam etmiş, şehir nüfusunun toplam nüfusa oranı yüzde 67,5'ten yüzde 72,3'e yükselmiştir. 2012 yılı itibarıyla Türkiye'de nüfusu bir milyonun üzerinde olan şehir sayısı 20'ye ulaşmıştır (Anonim, 2013a).

Yaklaşık on bin yıllık bir tarihe yaslanan, iki bin yıldır kendi adıyla var olan, bu süreçte Türkiye ve dünyanın ortak mirasına önemli değerler katmış olan Malatya, ülkemizin önemli illerinden birisidir. Malatya, ülkemizdeki kültür ve insan zenginliğinin belli bir ahenk ve belli bir insicamlı bir araya geldiği, bir coğrafyada buluşup harmanlandığı, kaynaştığı ve bu renklerin birbirini tamamlayarak adeta bir "ebru" oluşturduğu güzel bir şehirdir. Bu anlamda, Malatya farklı düşüncelere karşı hoşgörüsüyle tanınan ve birbirlerinin varlığında anlam ve zenginlik bulan insanların yaşadığı bir coğrafyadır.

Malatya'nın 14 ilçesinden biri olan Pütürge'nin yüzölçümü 1.043 km², Malatya'ya uzaklığı 88 km, denizden yüksekliği ise 1.250 m'dir. İlk adı "güzel yer/istenen yer" anlamında "İmrın" olan Pütürge yaklaşık 300 yıl önce köy olarak kurulmuştur. 1877'de bucak olarak Adıyaman'ın Kahta ilçesine; 1892'de Elazığ'a ve Cumhuriyet döneminde Malatya'ya bağlanmıştır.

İlçe arazi olarak engebeli ve sarpıtır; düz arazi yok denecek kadar azdır. İlçe topraklarını Fırat Nehrine dökülen Şiro Çayının geniş vadisinin tabanı ile bu vadi etrafında bulunan dağlık kesimler oluşturur. Yerleşim yerleri dağlık ve tepelik alanlarda yoğunlaşmıştır. İlçe arazileri dağ ve tepe yamaçlarında yer almaktadır. Pütürge, ormanla kaplı dağlar ve yaylalarıyla; profilit başta olmak üzere maden yataklarıyla; Nemrut Dağı gibi tarihi mekanlarıyla; kaliteli ballarıyla ilimizin önemli ilçelerinden birisidir.

Pütürge iyi bir potansiyele sahip olmasına rağmen, Türkiye'nin son yıllarda yakaladığı gelişme trendini yakalayamamış dahası bu gelişme sürecinin gerisinde kalmıştır. İlçe, ciddi düzeyde dışarıya göç vermekte olup son 15-20 yıl içinde nüfusunun yarıdan fazlasını kaybetmiştir. Bu negatif göçün en önemli sebebi ilçenin bir türlü arzu edilen gelişme trendini yakalayamamasıdır.

İl olarak Malatya'nın en önemli sorunlarından biri hiç şüphesiz ki merkez ile kırsal (ilçeler, beldeler ve köyler) arasındaki aşırı düzeye ulaşmış gelişmişlik farkıdır. Malatya, bölgede merkez ile kırsal arasındaki gelişmişlik farkının en fazla olduğu illerin başında gelmektedir.

2004 yılında DPT tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada Türkiye'nin toplam 872 ilçesi sosyoekonomik gelişmişlik açısından sıralamaya tabi tutulmuş, bu sıralamada Malatya Merkez ilçe 37. sırada yer alırken Pütürge ancak 823. sırada yer alabilmiştir.

Pütürge ilçesinin mevcut sorunlarından ve Türkiye'nin genel gelişmişlik çizgisini geriden izleyen mevcut konumundan kurtulup gelişebilmesi için insan unsuruna yatırım yapılmalı; eğitim, kültür ve sağlık alanında yaşanan sorunlar giderilmeli; kamu, özel sektör ve sivil toplum arasında sıkı ve nitelikli bir işbirliği ortamı oluşturulmalıdır.

Elinizdeki çalışma yeni bir gelişme sürecini tetiklemek ve bir şeyler yapma ihtiyacı duyacak icracılar için neler yapılması gerektiğine dair bir yol haritası ortaya koymak amacıyla hazırlanmıştır. Bu çalışma çerçevesinde ilçenin durum analizi yapılmış, mevcut potansiyeli ve kaynakları belirlenmiş, ilçenin sosyoekonomik ve sosyokültürel dönüşüm dinamikleri ile gelişim eksenleri tespit edilmiş ve ilçenin imkân ve potansiyelinin nasıl harekete geçirileceğine dair görüş, düşünce, öneri ve projeler ortaya konulmuştur.

1.1. Küreselleşme Sürecinde Kentsel Ekonomiler

Bir taraftan küreselleşmenin alabildiğine hızlandığı diğer taraftan bu durumun yerel dinamikleri doğrudan etkileyerek, yerel ve bölgesel kalkınma açısından yeni şartlar ve fırsatlar ortaya çıkardığı bir dünyada yaşıyoruz. Küresel rekabet koşulları altında kendileri birer rekabet birimine dönüşen şehirler ve bölgeler, dinamiklerini ve potansiyellerini değerlendiren uygun stratejiler çerçevesinde ve bütün kesimleri kalkınma sürecine katan iyi yönetim modellerini hayata geçirerek daha hızlı bir gelişme eğilimi yakalama şansına sahip olmuştur (Anonim, 2008a).

Küresel boyutta yaşanan bu gelişmeler, yerel girişimcilik kabiliyeti yüksek yöreler ile kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının iyi organize olarak belirli stratejiler ve politikalar doğrultusunda ortak hareket edebildiği il ve ilçelerin rekabette öne çıkmasına yol açmıştır.

Ülkemizde, gerek kırsal ve kentsel yerleşim birimleri, gerekse bölgeler arasındaki sosyoekonomik yapı ve gelir düzeyi dengesizlikleri önemini korumaktadır. Mevcut fiziki ve sosyal altyapı ile kentlerin sunduğu istihdam imkânları yoğun göç hareketlerinin yarattığı nüfus baskısını karşılamakta yetersiz kalmaktadır. Bu yapı, bölgelerin, sorunlarına ve potansiyellerine göre farklılaştırılmış tedbirleri içeren bütüncül bir bölgesel gelişme politikasını zorunlu kılmaktadır.

1.2. Kentsel Markalaşma

Günümüzde, tüm şehirler ekonomik açıdan avantaj elde edebilmek için diğer şehirlerle rekabet halindedir. Bir zamanlar sadece ulusal hatta bölgesel düzeyde olan şehirlerarası bu rekabet günümüzde uluslararası boyut kazanmıştır.

Ancak il ve ilçelerin diğer şehirlerle rekabet edebilmek için yaptığı çalışmalara bakıldığında pek çoğunun birbirinden bağımsız faaliyetler olduğu göze çarpar. Aslında bir şehre gerçekten rekabetçilik kazandıracak şey, birbirlerinden kopuk, bağımsız aktiviteler yerine birbirleriyle koordineli ve tek bir amaca hizmet eden inisiyatiflere odaklanmak olmalıdır. Bunu sağlayacak şey ise her kentsel alan için net bir vizyon tanımlamak, hedefler koymak ve bütün aktiviteleri bu hedefe odaklamaktır.

Bunun için il ya da ilçelerin farklılıkları, markaları, öne çıkarılacak unsurları, ürünleri, hizmetleri, sundukları yaşam koşulları ve değerleri belirlenmeli ve bunlar potansiyel ziyaretçilere ve hedef kitleye aktif ve sürekli bir şekilde tanıtılmalıdır.

Peki nedir şehir markası? Bu hususta Uluslararası Rekabet Araştırmaları Merkezi İstanbul Danışmanlık Ofisi kıdemli müdürlerinden Güneş Süsler şunları ifade etmektedir (URAK, 2009).

“Marka genellikle kozmetik bir çalışma veya iletişimden ibaret olarak algılanmaktadır. Hatta çoğu zaman markalaştırma çalışması kapsamında bir şehir için bir logo tasarımı yapılmakta ve bu bir reklam filmi ile desteklenmektedir. Ancak, bu yatırımların etkili olabilmesi için tüm bu çalışmaların şehrin güçlü yönlerini, farklılaştırıcı niteliklerini ön plana çıkartan, bölgede yaşayanlara ve bölgeyi ziyaret edecek insanlara anlamlı gelecek bir değer önerisinin üzerine dayandırılması gerekmektedir.

Bir şehrin ya da bölgenin tarihi, o yöreye ait ürünler, hizmetler, markalar, o bölgede yaşayanların tavır ve tutumları, şehrin fiziki yapısı gibi pek çok şey bir şehir algısının oluşturulmasında etkilidir.

Ürün ve hizmet marka yönetimine kıyasla şehir markalaşması; kamu kuruluşları, özel sektör firmaları, şehir halkı gibi çok farklı paydaşlar için içine girdiğinden oldukça karmaşık bir süreçtir. Çünkü çoğunlukla her paydaşın farklı bir hedefi olabilmekte, şehrin ürettiği ürünler ve sunduğu hizmetler farklı mesajlar vererek şehrin tek bir algısının yaratılmasına engel olabilmektedir. Ürün markalarına bakıldığında ise markanın tek bir sorumlusu olup tüm aktiviteleri koordine ederek dış dünyaya tek bir mesaj verilmesini sağladığı gözlemlenmektedir. İşte bu sebepten ötürü, şehir markalaşmasındaki en önemli başarı faktörlerinden biri, şehir markalaşma sürecini ve sonrasında şehirle ilgili alınacak tüm inisiyatifleri koordine edip yönlendiren organizasyonların ve sistemlerin oluşturulmasıdır.

Şehir markalaşmasında farklı paydaşların ve performanslarının şehrin imajı üzerinde etkisi olacağından, farklı tüm paydaşların mutabakatını ve katılımını sağlamak çok kritiktir.

Markalaşma sürecine, şehrin stratejik araştırmalarının yapılmasıyla başlanmalıdır. Reka-betçilik endeksinde ele alınan alt değişkenlerde olduğu gibi, insan gücü, altyapı, çevresel kalite, eğitim olanakları, doğal güzellikler, tarih, kültürel tesisler, spor, eğlence hayatı ve hatta yerel halkın tavır, tutum ve misafirperverliği gibi çeşitli konular incelenmelidir. Şehrin detaylı bir şekilde değerlendirilmesi, şehrin güçlü yanlarıyla beraber kendisini geliştirmesi gereken zayıf alanları da ortaya çıkaracaktır.

Öte yandan vizyonun ve tanımlanan şehir marka stratejisinin arkasında durulabilmesi ve gerçekçi olabilmesi için bazı altyapısal gereksinimlerin gerçekleşmesi gerekmektedir. Örneğin, yol ve ulaşım altyapısının iyileştirilmesi, yeni mekânlar/eğlence/kültür tesisleri açılması ve yaşam kalitesini artıracak inisiyatiflere ihtiyaç duyulacaktır. Şehrin vizyonu ve marka stratejisi ortaya konulduktan sonra bir iletişim ve imaj kampanyası ile verilmek istenen mesajlar hedef kitleye iletilmelidir”.

1.3. Sürdürülebilir Kentsel Gelişim

Sürdürülebilir kalkınma; kaynak kullanımında kuşaklar arası hakkaniyetin sağlanarak sosyal, ekonomik ve çevresel alanlarda dengeli gelişmeyi öngörmektedir. Sürdürülebilirlik kavramının mekân boyutunda, mekânsal eşitlik ve yaşam kalitesi öne çıkmaktadır (KENTGES, 2010). Bu anlamda adalet, özgürlük, eşitlik, hukuk, hakkaniyet, şeffaflık, ahlakilik, insan hakları, insan onuru ve haysiyeti gibi değer ve ilkelerin esas alındığı bir kentsel gelişim yaklaşımı geliştirmek esas olmalıdır. Bu ilke ve değerler kısa adı “Kentsel Gelişme Stratejisi (KENTGES)” olan Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi ve Eylem Planında aşağıdaki gibi sıralanmıştır.

- Yerel Yönetimlerin hizmet sunumunda, şeffaflık, hesap verebilirlik, katılımcılık ve verimliliğin esas alınması,

- Kamu hizmetlerinden yararlanmada fırsat eşitliğinin sağlanması,
- İşbirliği ve dayanışma kültürü için katılım yöntemlerinin geliştirilmesi ve kurumsallaştırılması,
- Yerel kültürel değer ve geleneklerin korunup geliştirilmesi,
- Doğal kaynakların kullanımında ekolojik dengenin gözetilmesi,
- Kültürel varlıkların korunması, yaşatılması ve geliştirilmesi,
- Yaşayanların güvenli içme suyuna, yeterli altyapıya ve ulaşım imkânlarına erişiminin sağlanması,
- Yerel düzeyde ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmanın gerçekleştirilmesi,
- Toplumsal dayanışma ve bütünleşme kültürünün geliştirilmesi, kentsel yoksulluk ve eşitsizliklerin giderilmesi,
- Çok merkezli, yığılmayı önleyen ve dengeli mekânsal gelişmeye odaklı, dinamik, çekici ve yarışmacı yerleşmeler sisteminin oluşturulması,
- İklim değişikliğinin etkilerini azaltmaya yönelik sürdürülebilir kent formunun, sürdürülebilir ulaşım sistemlerinin ve yerleşmelerde yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının geliştirilmesi,
- Yerleşmelerin planlanmasında, nüfus ve ekonomik faaliyetlerin yer seçimi ve mekânsal dağılımında, çevresel, doğal ve ekolojik eşiklere ve taşıma kapasitesine uyulması,
- Yerleşmelerde, tüketim kalıplarının doğal ve kültürel çevre üzerindeki etkilerini azaltacak yöntemlerin teşvik edilmesi,
- Yerleşmelerde yaşam ve mekân kalitesini geliştirmeye, mekânsal ve toplumsal eşitsizlikleri gidermeye yönelik araçların geliştirilmesi ve başarı göstergeleri ile izlenmesi,
- Doğal ve teknolojik tehlike ve risklerden arındırılmış, sağlıklı, güvenli, nitelikli yaşam çevrelerinin oluşturulması,
- Yerleşmelerde ekonomik, sosyal ve mekânsal gelişmelerin yaşam destek sistemleri üzerindeki olumsuz etkilerinin azaltılması; hava, su ve toprak kirliliğinin önlenmesi.

1.4. Bölgeler arası, Bölge İçi ve İl İçi Gelişmişlik Farkları

Ülkemizdeki bölgeler arası gelişmişlik farkı önemli bir sorun olmaya devam etmektedir. Hemen tüm kalkınma planlarında özellikle üzerinde durulmasına ve tedbirler öngörülmesine rağmen, bu konuda önemli bir mesafe alınamamıştır. Bölgeler arası gelişmişlik farkı azalacağına her geçen gün artmaktadır. Bu durum ülkemizde yaygın bir şekilde yaşanan göçlerin de en temel sebeplerinden biridir. Tablo 1.1 ülkemizdeki bölgelerarası gelişmişlik farkını ve bu farkın boyutlarını açıkça ortaya koymaktadır.

Tablo 1.1. Türkiye'de 26 Düzey İtibarıyla Çeşitli Göstergeler

Bölgeler	SEGE 2011 ¹	Nüfusun Payı ²	Nüfusun Artış Hızı ³	Şehirleşme Oranı ⁴	GSKD'ye Katkısı ⁵	Büyüme Hızı ⁶	Kişi Başı Gelir ⁷	İşsizlik Oranı ⁸
TR10 (İstanbul)	1	18,3	1,9	98,8	27,7	5,3	155	11,3
TR51 (Ankara)	2	6,6	2,1	96,1	8,5	5,6	134	9,5
TR31 (İzmir)	3	5,3	1,4	90,2	6,5	4,5	123	14,8
TR41 (Bilecik, Bursa, Eskişehir)	4	4,9	1,8	85,7	6,6	6,6	138	7,4
TR61 (Antalya, Burdur, Isparta)	5	3,7	2,3	64,1	3,9	4,9	110	8,2
TR42 (Bolu, Düzce, Kocaeli, Sakarya, Yalova)	6	4,5	2,0	76,0	6,2	6,6	141	10,5
TR32 (Aydın, Denizli, Muğla)	7	3,7	1,4	50,2	3,6	3,9	97	7,7
TR21 (Edirne, Kırklareli, Tekirdağ)	8	2,1	1,8	66,3	2,7	7,4	130	7,4
TR62 (Adana, Mersin)	9	5,0	1,1	82,2	4,0	4,9	78	10,6
TR22 (Balıkesir, Çanakkale)	10	2,2	0,7	49,9	2,2	6,7	96	5,4
TR52 (Karaman, Konya)	11	3,0	0,9	70,1	2,4	5,0	77	6,1
TR33 (Afyon, Kütahya, Manisa, Uşak)	12	3,9	0,2	55,1	3,6	6,4	88	4,4
TR81 (Bartın, Karabük, Zonguldak)	13	1,3	0,1	52,1	1,3	2,1	93z	7,3
TR72 (Kayseri, Sivas, Yozgat)	14	3,1	0,5	65,0	2,3	5,0	73	8,2
TR83 (Amasya, Çorum, Samsun, Tokat)	15	3,6	-0,1	59,7	2,8	5,5	74	5,7
TRC1 (Adıyaman, Gaziantep, Kilis)	16	3,3	2,2	78,6	1,6	4,7	49	11,8
TR90 (Artvin, Giresun, Gümüşhane, Rize, Trabzon, Ordu)	17	3,4	0,4	37,9	2,6	6,7	75	6,3
TR71 (Aksaray, Kırıkkale, Kırşehir, Nevşehir, Niğde)	18	2,0	0,3	51,0	1,5	4,9	72	6,8
TR82 (Çankırı, Kastamonu, Sinop)	19	1,0	0,3	35,4	0,7	1,3	71	5,6
TRB1 (Bingöl, Elazığ, Malatya, Tunceli)	20	2,2	0,9	55,4	1,3	4,7	59	8,5
TR63 (Hatay, K. Maraş, Osmaniye)	21	4,0	1,3	57,2	2,6	6,7	63	10,4
TRA1 (Bayburt, Erzincan, Erzurum)	22	1,4	-0,1	50,3	0,9	3,4	59	6,3
TRC2 (Diyarbakır, Şanlıurfa)	23	4,4	2,3	61,8	1,7	2,6	40	6,9
TRC3 (Batman, Mardin, Siirt, Şırnak)	24	2,8	1,6	58,5	1,1	8,0	41	21,3
TRA2 (Ağrı, Ardahan, Iğdır, Kars)	25	1,5	0,3	36,9	0,6	2,7	38	7,4
TRB2 (Bitlis, Hakkari, Muş, Van)	26	2,8	1,2	43,5	1,0	5,1	36	8,9
TÜRKİYE		100	1,4	72,3	100	5,4	100	9,2

Kaynak: TÜİK ve Kalkınma Bakanlığı

(1) İllerin ve Bölgelerin Sosyoekonomik Gelişmişlik Endeksi Araştırması (SEGE 2011) sonuçlarına göre sıralanmıştır.

(2) 2012 yılında bölgelerin Türkiye nüfusundan aldığı yüzde payı göstermektedir.

(3) 2007-2012 dönemi yıllık ortalama nüfus artış hızını göstermektedir.

(4) 2012 yılında 20.000 üstü yerleşimlerdeki nüfusun toplam nüfusa yüzde oranını göstermektedir.

(5) 2008 yılında bölgelerin ulusal Gayri Safi Katma Değerdeki (GSKD) yüzde payı

(6) 2004-2008 dönemi yıllık ortalama GSKD büyüme hızı, 2004 yılı fiyatlarıyla hesaplanmıştır.

(7) Endeks 2008 verisi kullanılarak TR=100 baz alınarak hesaplanmıştır.

(8) 2012 yılında bölgelerin işsizlik oranlarını yüzde olarak göstermektedir.

Ülkemizde doğu batı yönünde, iç ve sahil kesimleri arasında sosyoekonomik gelişmişlik farkları önemi korumaktadır. 2008 yılı ve Düzey-II bölgeleri itibarıyla GSKD'ye katkı açısından ilk beş bölge yüzde 55,5 paya sahip iken, son beş bölgenin payı yüzde 4,4 düzeyindedir. Kişi başına GSKD açısından gelir düzeyi en düşük ve en yüksek bölge arasında 4,3 kat fark bulunmaktadır.

Beş yüz milyon dolara yaklaşan ticaret hacmi, tarım, sanayi, sağlık ve turizm alanlarında sahip olduğu potansiyel ile TRB1 Bölgesinin önemli illerinden biri olan Malatya, bölgede merkez ile kırsal arası gelişmişlik farkı en fazla olan illerin başında gelmektedir. Bu durum Tablo 1.1'de açıkça görülmektedir.

Türkiye genelinde 872 ilçenin gelişmişlik düzeyi sıralaması incelendiğinde Merkez ilçe 37. sırada yer alırken Malatya'nın ondan sonraki en gelişmiş ilçesi olan Yeşilyurt 353. sırada yer alabilmiştir. Dahası Malatya'nın 14 ilçesinden 10'u bütün ilçeler arasında en az gelişmiş 1/3'lük kısımda yer almaktadır.

Bölgelerarası gelişmişlik farkı konusunda merkezi yönetime, il ve bölge içi gelişmişlik farkları konusunda ise yerel yönetimlere önemli sorumluluk düşmektedir. Bu hususta yapılması gereken ise bölgenin derinlikli bir analize tabi tutularak, mevcut kaynakların neler olduğu, bölge potansiyelinin nasıl harekete geçirileceği, bunun için neler yapılması gerektiği, bölgeyi bekleyen fırsat ve tehditler ile diğer özelliklerin belirlenmesi daha sonra ise buna yönelik proje ve programların uygulamaya konulmasıdır.

1.5. İl ve İlçelerimizi İlgilendiren Üst Ölçekli Planlar

- a. **Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018)**
- b. **Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi**
- c. **Türkiye Turizm Stratejisi (2023)**
- ç. **Ulusal Deprem Stratejisi ve Eylem Planı (2012 - 2023)**
- d. **AB Entegre Çevre Uyum Stratejisi (UÇES) (2007 - 2023)**
- e. **Türkiye Ulaşım ve İletişim Stratejisi "Hedef 2023" (2011 – 2023)**
- f. **Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi (BGUS) (2013-2023)**

Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi'nde yer alan Bölgesel büyüme odakları (cazibe merkezleri) politikası, az gelişmiş bölgelerde faaliyet ve yatırımların belirli kentlerde yoğunlaştırılması suretiyle bu kentlerde gelişme dinamiklerinin hızlandırılması amacını taşımaktadır. Malatya ve Elazığ şehirleri de bölgesel büyüme odağı olarak belirlenen iller arasındadır.

Bölgesel Gelişme Ulusal Strateji belgesi bölgesel büyüme odaklarına ilişkin aşağıdaki temel öncelik ve stratejileri öngörmektedir.

- Kentsel Ekonomilerin geliştirilmesi
- Kentsel ve Sınai Altyapının geliştirilmesi
- Beşeri ve Sosyal Sermayenin Geliştirilmesi
- Yurtiçi ve çevre piyasalarla ticaretin ve ilişkilerin geliştirilmesi

Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisinde öngörölen tematik yoğunlaşma ve mekânsal öncelikler ise aşağıda sıralanmıştır.

Tematik Yoğunlaşma (AB 2020 Stratejisi) Alanları

- Ar-Ge ve Yenilik
- Bilgi ve İletişim Teknolojileri
- KOBİ'ler
- Çevrenin Korunması ve Verimli Kaynak Kullanımı
- İstihdam ve İşgücü Hareketliliğinin Desteklenmesi
- Sosyal içirme ve Yoksullukla Mücadele
- Eğitim ve Yaşam Boyu Öğrenme
- Kurumsal Kapasite ve Etkin Kamu Yönetimi

Mekânsal Öncelikler (AB 2020 Stratejisi)

- Çok merkezli ve dengeli mekân organizasyonu
- Entegre Kalkınma (Kent-Kır)
- Bölgeler Arası İşbirliği
- Güçlü Yerel Kalkınma Dinamikleri
- Mekânsal Erişilebilirlik
- Ekolojik, Kültürel ve Doğal Değerlerin Yönetimi

g. Malatya-Elazığ-Bingöl-Tunceli 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı

Malatya, Elazığ, Bingöl ve Tunceli Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı çalışması 2040 yılını hedef alarak; bölgenin tarihi, kültürel ve doğal değerlerini koruma-kullanma dengesini gözeterek sürdürülebilir kalkınmasını amaçlamaktadır.

Çevre düzeni planı, sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması amacıyla doğal, tarih ve kültürel kaynakların rasyonel kullanımı, bölgenin ekolojik dengesinin korunması, konut, tarım, sanayi, turizm gibi arazi kullanım kararlarının düzenli ve dengeli gelişiminin sağlanması, bölgenin sosyokültürel kimliğinin korunması ve geliştirilmesi, bölgede bulunan çevre sorunlarının belirlenmesi ve çözüm kararlarının verilmesini amaçlamaktadır.

Çevre düzeni planında, planlama bölgesi için hedefler fiziksel, sosyal ve ekonomik olarak 3 ayrı grupta ele alınmıştır. Plan çalışmaları devam etmektedir.

2. MALATYA İLİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

2.1. Rakamlarla Malatya

Tablo 2.1. Rakamlarla Malatya

Parametreler	Dönem	Malatya	Türkiye
Nüfusu	2012	762.366	75.627.384
Yüzölçümü /Alan (km ²)	2012	12.410	814.578
Nüfus Bakımından Sıralaması	2012	28	-
Yüzölçümünde Türkiye'deki Sıralaması	2012	23	-
Nüfus Yoğunluğu (kişi/km ²)	2012	63	96
Yıllık Nüfus Artış Hızı (%)	2012	2,30	1,35
İlçe Sayısı	2013	14	892
Köy Sayısı	2012	495	34.367
Belediye Sayısı	2012	52	2.935
Şehirleşme Oranı (%)	2012	65,78	76,80
Sivil Toplum Örgütlülük Oranı (%)	2013	5,75	11,39
Yaşanabilirlik Sıralaması (81 il)	2012	28	-
Rekabetçilik Sıralaması (81 il)	2010	28	-
Sosyoekonomik Gelişmişlik Sıralaması	2012	42	-
En Çok Göç Aldığı İl	2011	İstanbul	-
En Çok Göç Verdiği İl	2011	İstanbul	-
Malatya'daki Malatyalıların Oranı (%)	2012	79,87	-
Malatyalıların Malatya'da Yaşama Oranı (%)	2012	45,39	-
Okur – Yazarlık Oranı (%)	2012	92,28	95,13
Yetişkinler Arasında Üniversite Mezunu (%)	2010	8,21	11,2
Türkiye Ekonomisindeki Payı (%)	2009	0,8	100
Toplam Kamu Yatırımlarında Aldığı Pay (%)	2009	0,7	100
İşgücüne Katılım Oranı (%)	2012	48,6	50,7
İşsizlik oranı (%)	2013	9,5	10,5
Yoksulluk Oranı (%)	2012	20,95	11,86
Kişi Başına Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla (\$)	2010	5.215	10.285
İhracat (Ort) (Milyon \$)	2012	356	137.000
İthalat (Ort) (Milyon \$)	2012	96	236.000
Gelirinin Giderini Karşılama Oranı (%)	2012	34	92,4
Yüz Bin Kişiye Düşen Hastane Yatağı	2010	292	250
Yüz Bin Kişiye Düşen Hekim Sayısı	2011	151	160
Hane Halkı Büyüklüğü	2013	4,5	4,8
Motorlu Kara Taşıtları Sayısı (TÜİK)	2013	123.526	17.265.567
Bin Kişiye Düşen Özel Otomobil Sayısı (Adet)	2011	74	109
Sulanan Tarım Arazisi Oranı (%)	2010	41	19
Ormanla Kaplı Alan (%)	2010	15	27

Kaynak: TÜİK, MEB ve MEM Kayıtları ile BİLSAM Malatya Vizyon 2023 Raporu Verileri

2.2. Malatya ve İlçelerinin Nüfus Yapısı ve Dağılımı

TÜİK verilerine göre Malatya'nın il merkezi ve ilçe nüfuslarının il içi, ülke içi ve ülke dışı dağılımları Tablo 2.2'de, en çok Malatyalı nüfus barındıran il ve ülkeler Tablo 2.3'de verilmiştir.

Tablo 2.2. Malatya Nüfusunun İl İçi, Ülke İçi ve Ülke Dışı Dağılımı

İlçe Adı	İlçedeki Nüfusu	İl Merkezindeki Nüfusu	İl İçi Diğer İlçelerdeki Toplam Nüfus	İl İçi Toplam Nüfusu (İl, İlçe ve Diğer İlçeler)	Ülke İçi Toplam Nüfusu (Malatya Hariç)	Ülke Dışı Toplam Nüfus*	Dünyadaki Toplam Nüfus
Merkez	202.611	202.611	11.761	214.372	129.473	10.797	354.642
Akçadağ	24.454	39.272	2.526	66.296	56.245	14.061	136.602
Arapgir	9.322	3.044	3.333	12.655	50.298	1.205	64.158
Arguvan	8.316	8.533	632	17.481	35.448	3.149	56.078
Battalgazi	16.133	16.008	784	32.925	14.039	1.064	48.028
Darende	25.963	6.978	1.044	33.985	78.406	2.479	114.870
Doğanşehir	35.934	11.653	1.583	49.170	41.678	5.901	96.749
Doğanyol	4.245	1.315	140	5.700	19.681	292	25.673
Hekimhan	22.374	19.793	2.152	44.319	51.088	5.790	101.197
Kale	5.200	5.128	198	10.526	30.746	377	41.649
Kuluncak	8.156	1.762	617	10.535	18.827	1.353	30.715
Pütürge	17.118	7.525	1.308	25.951	107.755	1.203	134.909
Yazıhan	12.371	17.837	1.248	31.456	15.849	2.752	50.057
Yeşilyurt	20.666	30.822	2.075	53.563	29.012	3.430	86.005
Dünyadaki Malatyalı sayısı; 1.341.332							

Kaynak: TÜİK 2012 Kayıtları *2009 verileri kullanılmıştır.

Tablo 2.2 incelendiğinde Malatya'nın nüfus yapısı ve göç durumuyla ilgili aşağıdaki sonuçlar çıkarılabilir.

1. Mevcut durumda Malatya'nın en çok nüfus barındıran ilçeleri sırasıyla (Merkez hariç) Doğanşehir, Darende ve Akçadağ; en az nüfus barındıran ilçeleri ise Kale, Kuluncak ve Arguvan'dır.
2. İl merkezine en çok göç veren ilçeler sırasıyla Akçadağ, Yeşilyurt ve Hekimhan; en az göç veren ilçeler ise Doğanyol, Kuluncak ve Arapgir'dir.
3. İl genelinde en çok nüfusa sahip sırasıyla Akçadağ, Yeşilyurt ve Doğanşehir'dir; en az nüfusa sahip ilçeler ise Doğanyol, Kale ve Kuluncak'tır.
4. İl dışına en çok göç veren ilçeler sırasıyla Pütürge, Darende ve Akçadağ; en az göç veren ilçeler ise Battalgazi, Yazıhan ve Kuluncak'tır.
5. Yurt dışına en çok göç veren ilçeler sırasıyla Akçadağ, Doğanşehir ve Hekimhan'dır.
6. Yurt içi ve yurt dışı toplam nüfusları dikkate alındığında en çok nüfusa sahip ilçeler sırasıyla Akçadağ, Pütürge ve Darende; en az nüfusa sahip ilçeler ise Doğanyol, Kuluncak ve Kale'dir.

Tablo 2.3. En Çok Malatyalı Nüfus Barındıran İl ve Ülkeler

İlçe Adı	Diğer İllerdeki Nüfusu (En çok bulunulan 3 il)		Diğer Ülkelerdeki Nüfusu (En çok bulunulan 3 ülke)*	
Malatya Merkez	İstanbul	67.978	Almanya	7.206
	Ankara	10.427	Fransa	637
	İzmir	7.644	Hollanda	601
Akçadağ	İstanbul	26.356	Almanya	9.838
	Ankara	4.768	Birleşik Krallık	1.387
	Adana	3.432	Fransa	938
Arapgir	İstanbul	34.266	Almanya	667
	İzmir	6.030	ABD	105
	Ankara	2.142	Birleşik Krallık	75
Arguvan	İstanbul	24.166	Almanya	2.398
	Ankara	2.196	Fransa	251
	İzmir	1.844	Birleşik Krallık	95
Battalgazi	İstanbul	6.916	Almanya	693
	Ankara	1.043	Fransa	91
	İzmir	860	ABD	70
Darende	İstanbul	30.975	Almanya	1.484
	Adana	9.796	Fransa	188
	Ankara	9.158	Birleşik Krallık	187
Doğanşehir	Mersin	7.808	Almanya	4.547
	İstanbul	6.956	Fransa	246
	Gaziantep	4.438	Birleşik Krallık	215
Doğanyol	İstanbul	18.085	Almanya	220
	İzmir	151	ABD	13
	Ankara	150	Avusturya	7
Hekimhan	İstanbul	15.327	Almanya	4.350
	Ankara	9.482	Fransa	531
	İzmir	4.778	Hollanda	215
Kale	İstanbul	28.294	Almanya	153
	Ankara	273	Birleşik Krallık	36
	İzmir	262	K. Kıbrıs T. C.	36
Kuluncak	İstanbul	6.848	Almanya	945
	Ankara	1.764	Fransa	158
	Mersin	1.547	Avusturya	47
Pütürge	İstanbul	99.527	Almanya	625
	Bursa	1.136	ABD	83
	Ankara	729	Avusturya	66
Yazıhan	İstanbul	6.850	Almanya	2.316
	Ankara	1.619	Fransa	152
	İzmir	1.043	Avusturya	86
Yeşilyurt	İstanbul	11.810	Almanya	2.303
	Ankara	2.740	Hollanda	289
	İzmir	1.901	Fransa	222

Kaynak: TÜİK 2012 Kayıtları *2009 verileri kullanılmıştır.

Tablo 2.3'e göre illerinden ayrılan Malatyalıların en çok tercih ettikleri şehirlerin sırasıyla İstanbul, Ankara ve İzmir; en çok tercih ettikleri ülkelerin ise Almanya, Fransa ve İngiltere olduğu görülmektedir. Özellikle İstanbul'daki yaklaşık 100 bin Pütürgeli nüfus ile Almanya'daki yaklaşık 10 bin Akçadağlı nüfus dikkat çekmektedir.

2.3. Malatya'da Kentsel Altyapı

Malatya'da temiz su şebekesiyle hizmet verilen nüfusun belediye nüfusu içindeki oranı %99'dur. Bu oran bölge illerinden Bingöl'de %95, Elazığ'da %99, Tunceli'de ise %100'dür. Kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen belediye nüfusunun toplam belediye nüfusuna oranı Malatya'da %93, Elazığ'da %88, Tunceli'de %92, Bingöl'de ise %93'dür (TÜİK Bölgesel İstatistikler 2011). Bu oran Türkiye geneli için %88 olup, TRB1 Bölgesi için ise %91'dir.

Malatya ilindeki belediyelerin temiz su ve kanalizasyon altyapı durumu Tablo 2.4'de verilmiştir.

Tablo 2.4. Malatya İlindeki Belediyelerin Altyapı Durumu

Malatya Belediyeleri	Temiz Su Şebekesi			Kanalizasyon Şebekesi		
	Var Yeterli	Var Yetersiz	Yok	Var Yeterli	Var Yetersiz	Yok
Merkez	X			X		
Beydağı		X			X	
Dilek	X				X	
Erenli		X			X	
Hanımınçiftliği	X			X		
Orduzu	X			X		
Şahnahan		X				X
Topsöğüt	X				X	
Yaygın	X				X	
Akçadağ	X				X	
Bahri		X				X
Kozluca		X			X	
Ören	X					X
Arapgir		X			X	
Arguvan	X			X		
Battalgazi	X				X	
Hasircılar	X			X		
Hatunsuyu	X				X	
Darande		X				X
Ağılbaşı	X			X		
Aşağıulupınar	X				X	
Ayvalı	X				X	
Balaban	X			X		
Ilıca	X			X		
Yenice	X					X
Doğanşehir		X				X
Erkenek	X				X	
Gövdeli	X				X	
Kurucuova	X				X	
Polat		X			X	
Söğüt						X
Sürgü		X			X	
Doğanyol	X			X		
Gökçe		X			X	
Hekimhan		X			X	
Güzelyurt	X			X		
Hasançelebi	X			X		
İpekyolu	X			X		
Kocaözü	X			X		
Kurşunlu		X			X	
Kale		X				X
Kuluncak	X				X	
Sofular		X			X	
Pütürge	X			X		
Nohutlu	X					X
Tepehan	X				X	
Yazıhan	X				X	
Durucasu		X			X	
Fethiye		X			X	
Yeşilyurt		X		X		
Bostanbaşı	X			X		
Gündüzbey	X			X		
Yakınca		X			X	

Kaynak: TRB1 Bölgesi Çevre Düzeni Planı, 2012

2.4. Malatya ve İlçelerinde İşlevsel Sektörler

2014-2023 dönemi TRB1 Bölge Raporunun hazırlık çalışmaları çerçevesinde FKA tarafından yapılan bir çalışmada Malatya'nın 14 ilçesi 22 fonksiyon açısından incelenerek, her bir ilçenin gelişimine önemli ölçüde yön verebilecek fonksiyonlar belirlenmeye çalışılmış ve Tablo 2.5 de işaretlenmiştir.

Tablo 2.5. Malatya ve İlçelerinde İşlevsel Sektörler

İlçeler	Bitkisel Üretim			Hayvancılık				Su Ürünleri		Turizm					Eğitim	Sağlık	Ulaşım ve Lojistik	Ticaret	Sanayi			Madencilik							
	Kayısı	Üzüm	Diğer ürünler	B. baş Hayvancılık	K. baş Hayvancılık	Ancılık	Kanatlı Yetiştiriciliği	Fiziki Altyapı	Doğa Turizmi	Kültür Turizmi	İnanç Turizmi	Sağlık-Termal Turizm	Diğer	F15	F16	F17	F18	Gıda Sanayi	Tekstil	Diğer	F22								
				F4	F5	F6	F7															F8	F9	F10	F11	F12	F13	F14	
				F1	F2	F3																							
Akçadağ	x			x					x							x				x	F21	F20	F19						
Arguvan			x	x	x		x			x															x				
Arapgir		x	x		x	x			x	x						x										x			
Battalgazi	x		x	x					x	x	x			x			x	x			x						x		
Darende	x										x			X		x	x				x						x		
Doğanşehir	x		x						x					x		x	x											x	
Doğanyol	x		x			x			x																				x
Hekimhan	x		x											x				x											x
Kale	x		x						x					x		x					x								x
Kuluncak			x																										x
Pütürge	x		x		x					x							x	x											x
Yazihan	x		x				x			x																			x
Yeşilyurt	x	x	x	x		x	x							x	x	x	x	x											x
Malatya Merkez	x			x			x			x				x	x	x	x	x											x

Kaynak: TRB1 Bölgesi Çevre Düzeni Planı, 2012

1.	Hekimhan, Kuluncak
2.	Darende
3.	Doğanşehir
4.	Arapgir, Arguvan, Ağın, Divriği, Keban
5.	Malatya Merkez, Akçadağ, Yazıhan, Yeşilyurt, Battalgazi, Kale, Baskil
6.	Pütürge, Doğanyol

Tablo 2.7. Malatya ve İlçelerinin İlişki Kümeleri ve İlgili Fonksiyonlar

İlişki Kümeleri		Bitkisel Üretim			Hayvancılık				Turizm					Sağlık	Ulaşım ve Lojistik	Ticaret	Sanayi			Madencilik	
		Kayıtsız	Ürün	Diğer ürünler	B.baş-Hayvancılık	K.baş Hayvancılık	Arcılık	Kanatlı Yetiştiriciliği	Su Ürünleri	Doğa Turizmi	Kültür Turizmi	İnanç Turizmi	Sağlık-Termal Turizm				Diğer	Gıda Sanayi	Tekstil		Diğer
	F1	F2	F3	F4	F5	F6	F7	F8	F10	F11	F12	F13	F14	F15	F16	F17	F18	F19	F20	F21	F22
B1	x															x					x
B2	x								x		x			x		x	x		x		
B3	x		x			x		x	x							x		x			
B4	x	x	x		x	x		x	x	x						x					x
B5	x		x	x			x	x	x	x				x	x	x	x	x	x		
B6	x								x	x											

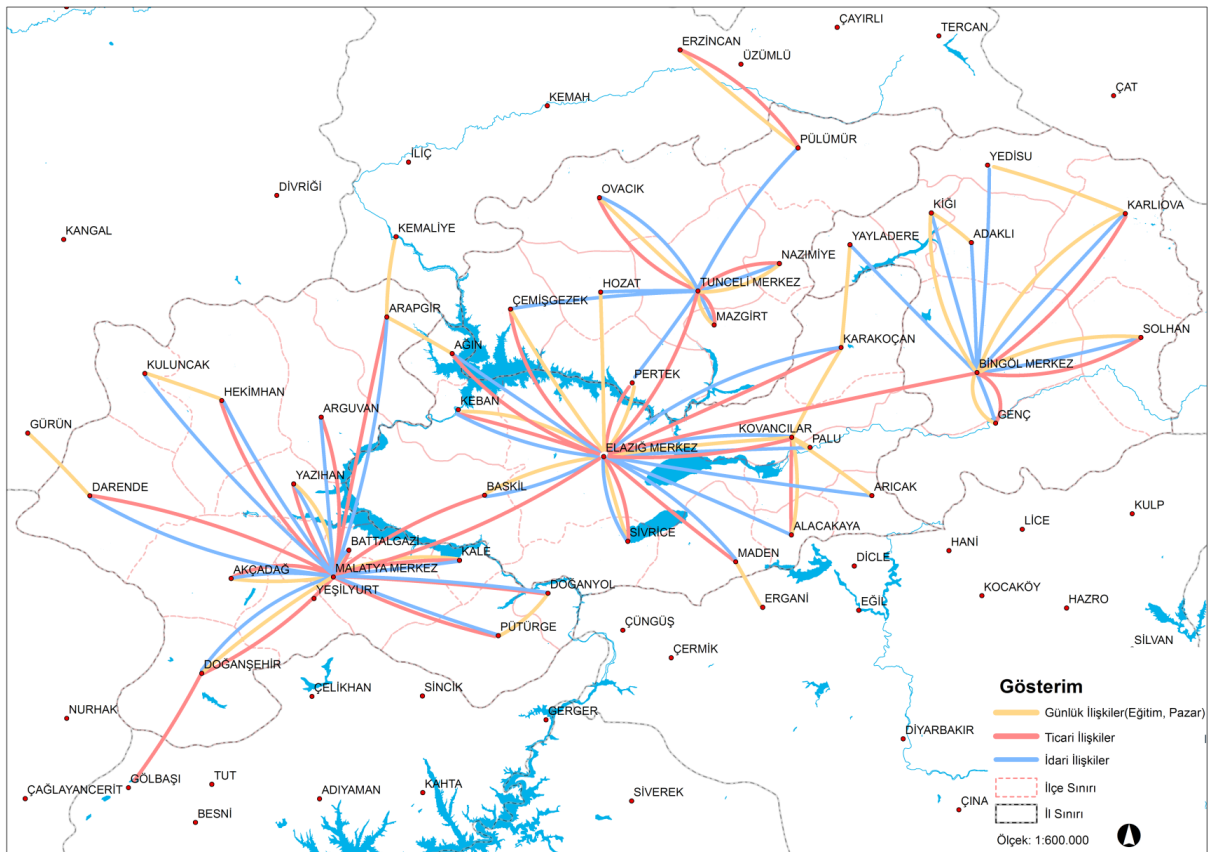
Kaynak: TRB1 Bölgesi Çevre Düzeni Planı, 2012

Hekimhan ve Kuluncak demir madenleri ve günlük ilişkilerinin yoğunluğu göz önünde bulundurularak ilişkilendirilmiştir. Darende ve Doğanşehir ilçeleri kendi dinamikleriyle ihtiyaçlarını karşılamakta, ana arterler üzerinde olduklarından görece hızlı gelişim potansiyeli göstermektedirler.

Ağın, Arapgir, Arguvan, Divriği ve Keban ilçeleri günlük ilişkiler bağlamında incelendiğinde eğitim, pazar alışverişi açılarından birbirlerine bağımlılık göstermektedir. Malatya Merkez, Akçadağ, Yazıhan, Yeşilyurt, Battalgazi, Kale, Baskil ilişki kümesinde kayısı üretiminin yoğun olduğu, buna bağlı ticari ilişkilerin tamamlayıcı özellik gösterdiği gözlenmiştir.

Coğrafi yakınlık ve günlük ilişkileri göz önüne alınarak Pütürge ve Doğanlı ilçeleri aynı ilişki kümesinde değerlendirilmiştir (Anonim, 2013b).

Ayrıca ilçeler arası günlük, idari ve ticari ilişkiler, ilişki kümeleri, etkileşim alanları, öncü fonksiyonlar ilgili haritalarda şematize edilmiştir (Harita 2.2.).

Harita 2.2. Günlük ilişkiler ile Ticari ve İdari ilişkiler

2.6. Malatya İçin Önem-Performans Araştırması

Bölgesel düzeyde yapılan bir önem-performans analizi anket çalışmasında katılımcılara il bazlı değerlendirmelerde bulunmaları istenmiş ve sosyal, ekonomik ve fiziki (kentsel) yapı alanlarında derlenen 23 maddenin her biri için katılımcılardan “il için ne kadar önemli” ve “iliniz ne kadar başarılı” soruları yöneltilerek ilin öncelikleri ve başarı düzeyleri 1-5 aralığında puanlamalarla tespit edilmeye çalışılmıştır. 154 kişinin değerlendirme yaptığı çalışmanın sonucuna göre 23 alanın önem derecesi Tablo 2.8’de ve bu alanların performans ve başarı durumu ise Tablo 2.9’da verilmiştir (Anonim, 2013b).

Tablo 2.8 ve tablo 2.9 birlikte değerlendirildiğinde 23 alan içinde Malatya için en çok önemsenen 5 alan sırasıyla Altyapı ve Belediye Hizmetleri, Eğitim Hizmetleri, Yetişmiş İnsan Kaynağı, Sağlık Hizmetleri, Araştırma-Geliştirme olarak bulunurken; en başarılı alanlar ise sırasıyla Sağlık Hizmetleri, Kanatlı Hayvan Yetiştiriciliği, Su Ürünleri, Sanayileşme ve Sanayi Altyapıları ile Ticari Girişimcilik olarak bulunmuştur.

Tablo 2.8. Malatya İçin Önemli Bulunan Alanlar

Sıra	Alan	Puan (5 üzerinden)
1.	Altyapı ve Belediye Hizmetleri	4,750
2.	Eğitim Hizmetleri	4,710
3.	Yetişmiş İnsan Kaynağı	4,690
4.	Sağlık Hizmetleri	4,590
5.	Araştırma-Geliştirme	4,580
6.	Çevrenin Korunması	4,560
7.	Sanayileşme ve Sanayi Altyapıları	4,520
8.	İş İmkânları ve Gelir Dağılımı	4,490
9.	Ulaştırma	4,500
10.	Afet Yönetimi	4,490
11.	Dezav. Gruplara Yönelik Hizmetler	4,420
12.	Dış Ticaret	4,400
13.	Bitkisel Üretim	4,370
14.	Göçün Etkilerinin Yönetimi	4,340
15.	Ticari Girişimcilik	4,310
16.	Yenilenebilir Enerji	4,310
17.	Kültür ve Doğa Turizmi	4,290
18.	Büyükbaş- Küçükbaş Hayvancılık	4,280
19.	Bilişim – İletişim – Yazılım	4,240
20.	Madencilik	4,130
21.	Su Ürünleri	3,800
22.	Arıcılık	3,700
23.	Kanatlı Hayvan Yetiştiriciliği	3,690

Tablo 2.9. Malatya İçin Önemli Bulunan Alanların Performans Durumu

Sıra	Alan	Puan (5 üzerinden)
1.	Sağlık Hizmetleri	3,490
2.	Kanatlı Hayvan Yetiştiriciliği	3,220
3.	Su Ürünleri	3,010
4.	Sanayileşme ve Sanayi Altyapıları	2,900
5.	Ticari Girişimcilik	2,900
6.	Bitkisel Üretim	2,880
7.	Arıcılık	2,820
8.	Ulaştırma	2,810
9.	Eğitim Hizmetleri	2,790
10.	Büyükbaş- Küçükbaş Hayvancılık	2,730
11.	Dezav. Gruplara Yönelik Hizmetler	2,680
12.	Yetişmiş İnsan Kaynağı	2,600
13.	Afet Yönetimi	2,580
14.	Dış Ticaret	2,560
15.	Madencilik	2,550
16.	İş İmkânları ve Gelir Dağılımı	2,490
17.	Bilişim – İletişim – Yazılım	2,470
18.	Kültür ve Doğa Turizmi	2,450
19.	Çevrenin Korunması	2,450
20.	Altyapı ve Belediye Hizmetleri	2,310
21.	Göçün Etkilerinin Yönetimi	2,300
22.	Araştırma-Geliştirme	2,230
23.	Yenilenebilir Enerji	1,970

3. PÜTÜRGE İLÇESİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

Pütürge bir merkez olmak üzere 3 belediye, 62 köy, 14 mahalle ve 178 mezradan oluşmaktadır. İlçe-nin genel durumu sayısal rakamlarla il ve ülkeyle karşılaştırmalı olarak Tablo 3.1’de verilmiştir.

3.1. Rakamlarla Pütürge

Tablo 3.1. Pütürge’nin Genel Durumunun İl ve Ülkeyle Karşılaştırılması

	Pütürge	Malatya	Türkiye
Nüfusu (2012)	18.261	762.366	75.627.384
Malatya’daki Nüfus Sırası	8	-	-
Yüzölçümü (km ²) (2012)	1.043	12.410	779.452
Malatya İçindeki Yüzölçümü Sırası	6	-	-
Nüfus Yoğunluğu (kişi/km ²) (2012)	17	62	97
Yıllık Nüfus Artış Hızı (%) (2012)	-4,2	2,30	1,35
İldeki Sosyoekonomik Gelişmişlik Sırası (2004)	14	-	-
Ülkedeki Sosyoekonomik Gelişmişlik Sırası (2004)	823	37	-
Ormanla Kaplı Alan (%) (2012)	50	15	27
Köy Sayısı (2012)	62	495	34.367
Şehirleşme Oranı (%) (2012)	14	66	77,2
Okur – Yazarlık Oranı (%) (2012)	72	92,28	95,13
Sulanan Tarım Arazisi Oranı (%) (2010)	51	41	19
İşsizlik Oranı (%) (2012)	-	9,5	9,1
İşsiz Sayısı (kişi) (2012)	795	26.960	2.541.000
Yoksulluk Oranı (%) (2012)	36	20,95	11,86
Yüz Bin Kişiye Düşen Hekim Sayısı	49	151	160
Yüz Bin Kişiye Düşen Hasta Yatağı (2012)	137	293	253

Kaynak: Kaymakamlık Kayıtları, TÜİK Verileri, BİLSAM Vizyon 2023.

3.2. Pütürge Tarihi

Önceleri “Şiro” ve “İmran” adlarıyla bilinen Pütürge, yaklaşık 300 yıl önce köy olarak kurulmuş, 1877 yılında bucak statüsüne kavuşturularak Kahta ilçesine bağlanmıştır. 1892 yılında ilçe olan ve mülkü taksimat-ta Elazığ iline bağlanan Pütürge, Cumhuriyetin ilanından sonra Malatya iline bağlanmıştır. İlçeye ilk yerleş-menin ne zaman yapıldığı tam olarak bilinmemekle beraber, ilçe halkının büyük bir bölümünü Kütahya’dan gelen Samanoğulları’nın oluşturduğu söylenmektedir. Bunlardan başka, nereden geldiği bilinmeyen Kopu-zoğulları da daha sonra buraya gelerek yerleşen bir topluluktur.

3.3. Coğrafi Konum

İlçe kuzeybatıda Malatya iline, kuzeyde Kale ilçesine, kuzeydoğuda Doğanyol ilçesine, güneyde Adıyaman ili, Gerger ve Kâhta ilçelerine, güneybatıda Adıyaman ili Sincik ilçesine ve doğuda Diyarbakır ili Çüngüş ilçesine komşudur.

İlçenin yüzölçümü 1.043 km²'lik bir alan olup, il yüzölçümüne oranı %8,4'tür. Pütürge 38-80 boylam ve 38-30 enlemleri arasında yer almakta olup, rakımı 1.250 metredir. En yüksek dağları arasında; Kubbe Dağı (2150m), Ulubaba Dağı (2397m), Kira Dağı (2159 m), Giripınar Dağı (2252 m) yer almakta ve ilçede ova bulunmamaktadır.

3.4. İklim Yapısı ve Bitki Örtüsü

İlçe iklim olarak Doğu Anadolu iklim bölgesi içerisinde kalmakta, yazlar sıcak ve kurak, kışlar soğuk ve yağışlı geçmektedir. Yıllık ortalama sıcaklık, yaklaşık 12°C olup, yıllık en düşük ve en yüksek sıcaklıklar sırasıyla (-15 °C) ve (40 °C) derecedir.

İlçede en önemli akarsu olarak Şiro Çayı ile Uzuntaş Çayı görünmekte, ancak her iki çayın derin vadilerden geçmesi nedeniyle bu sulardan yeterince faydalanma imkânı bulunmamaktadır. Her ne kadar son yıllarda Şiro Havzasında bulunan köylerimiz motopomp sistemi ile bu sulama suyundan faydalanmak için teşebbüste bulunmuşlar ise de, söz konusu çalışmalar yetersiz kalmış ve istenen düzeye ulaşılamamıştır.

3.5. Nüfus Yapısı ve Dağılımı

Adrese dayalı nüfus kayıt sistemine göre 2012 yılı itibarıyla Pütürge'nin nüfusu toplam 18.261'dir. İlçe merkezi nüfusu 2506, belde ve köylerin nüfusu ise 15.755'dir. Pütürge, bu nüfus sayısı ile Malatya toplam il nüfusunun %2,4'ünü oluşturmaktadır. Dünyadaki bütün Malatyalılar içindeki Pütürgelilerin oranı ise %10,1'dir. Pütürgeliler, dünyadaki toplam Malatyalı nüfus içinde pay açısından 14 ilçe arasında üçüncü sırada yer almaktadır.

Pütürge'nin 1965'den günümüze yaklaşık son 50 yıllık nüfus değişimi Tablo 3.2'de verilmiştir. Bu tablo dikkate alındığında Pütürge nüfusunun 1985'li yıllardan sonra sürekli ve hızlı bir azalma eğilimi içinde olduğu görülecektir. Bu azalma kırsalda çok daha belirgindir. Ancak kırsaldan ayrılan nüfusun ilçe merkezine değil il merkezi, şehir dışı ya da diğer ülkelere gittiği anlaşılmaktadır. Son 30-35 yıl içinde ilçe nüfusu %50 oranında azalmıştır.

Tablo 3.2. Pütürge Nüfusunun Son 50 Yıllık Değişimi

Yıl	Toplam	Şehir	Kır
1965	44.356	2.843	41.513
1970	46.014	3.715	42.299
1975	46.687	4.878	45.206
1980	49.756	4.550	45.206
1985	47.920	4.256	43.664
1990	36.137	4.359	31.778
2000	28.382	4.795	23.587
2007	22.810	3.337	19.473
2008	22.201	3.058	19.143
2009	21.334	2.751	18.583
2010	20.262	2.628	17.634
2011	19.361	2.512	16.849
2012	18.261	2.506	15.755

Kaynak: TÜİK Verileri, BİLSAM Ar-Ge Birimi.

Kırsal nüfustaki azalma eğilimi ulusal düzeyde de devam etmektedir. 20 bin nüfus eşiğini esas alan kır-kent tanımına göre, 2007-2012 döneminde ülke nüfusu toplamda yüzde 7,1 artarken, kırsal nüfus yüzde 8,8 oranında azalarak yaklaşık 22,9 milyondan 20,9 milyon kişiye düşmüştür. Böylece kırsal nüfusun toplam içindeki payı yüzde 32,5'den yüzde 27,7'ye gerilemiştir. 2012 itibarıyla kırsal nüfusun yüzde 57'si köylerde, yüzde 24'ü beldelerde ve yüzde 19'u ilçe merkezlerinde yaşamaktadır (Anonim, 2013a).

4. PÜTÜRGE'NİN STRATEJİK UNSURLARI

İnsanları, toplumları ve medeniyetleri birbirinden ayıran özellikler olduğu gibi il, ilçe, bölge ve ülkeleri de birbirinden ayıran, farklı kılan özellikler vardır. Bu özellikler, şehre ruh ve anlam katan unsurlar, önemli potansiyelleri, ulaşım özellikleri, kültür, sanat ve edebiyatta ortaya konan eserler olabilir. Bu anlamda Pütürge'yi çevresinde ve bölgesinde farklı kılabilecek ve ilçeye rekabet üstünlüğü sağlayacak bazı unsurlar aşağıya çıkarılmıştır.

1. Nemrut Dağı ilçe sınırları içinde olması
2. Pütürge balı
3. Maden Kaynakları (profilit, demir gibi)
4. Karapınar kaynak suyu
5. Şiro Çayı ve Havzası
6. İlçe dışındaki insan kaynağı
7. Örencik Karagöl
8. Malatya'nın en geniş orman varlığına sahip olması
9. Pütürge kırmızı üzümü
10. Pereş kalesi (Uzuntaş)
11. Kerer Kalesi
12. Yayla turizmi potansiyeli
13. Tarihi Pütürge evleri
14. Geniş av sahaları ve avcılık potansiyeli
15. Pütürge içme suyu
16. Karakaya Baraj gölüne sınır olması

5. PÜTÜRGE'NİN ÖNEMLİ PROJELERİ

Pütürge'de son yıllarda gerçekleştirilen ve ilçenin gelişimine anlamlı düzeyde katkı sağladığı / sağlayacağı düşünülen bazı projeler Tablo 5.1'de verilmiştir.

Tablo 5.1. Pütürge'de Son Yıllarda Gerçekleştirilen Önemli Projeler

S. N.	Proje Adı	İlgili Sektör	Başlama Tarihi	Bitirilme Tarihi
1.	Nemrut karşılama merkezi	Turizm	2011	2013
2.	Proflit işleme tesisi	Sanayi	1983	1985
3.	Pütürge arıcılık araştırma geliştirme merkezi	Hayvancılık	2012	Devam ediyor
4.	Pütürge Devlet Hastanesi	Sağlık	2011	Devam ediyor
5.	Tarihi evler restorasyon projesi	Turizm	2013	Devam ediyor
6.	Kale-Pütürge-Nemrut arası nehir taşımacılığı projesi	Turizm	2012	Devam Ediyor
7.	Turgutlar Entegre kayısı işleme merkezi ve soğuk hava deposu	Tarım	2009	Devam Ediyor
8.	Nohutlu gölet ve sulama projesi	Tarım	2004	2007
9.	Hacı Sülük İş Merkezi	Sanayi	2008	2010
10.	Hüseyin Çeker eğitim kompleksi	Eğitim	2013	Devam Ediyor
11.	Pütürge Kahta turizm koridorunun oluşturulması ve turizm alt yapısının geliştirilmesi projesi	Turizm	2013	Devam Ediyor

Kaynak: Kaymakamlık Kayıtları

6. PÜTÜRGE'DE EĞİTİM

Pütürge ilçesinin eğitim kurumu, öğretmen ve öğrenci sayıları Tablo 6.1'de verilmiştir.

6.1. Eğitim Kurumu, Eğitimci ve Öğrenci Sayıları

Tablo 6.1. Kurum, Eğitimci ve Öğrenci Sayıları

	Kurum Sayısı	Eğitimci Sayısı	Öğrenci Sayısı
Anaokulu+Anasınıfı	9	4	99
İlköğretim	68	121	2.952
Ortaöğretim	2	37	483
Özel Eğitim	-	-	-
Özel Öğretim	-	-	-
TOPLAM	79	162	3.534
Yükseköğretim	-	-	-
GENEL TOPLAM	79	162	3.534

Kaynak: MEM İstatistik Şubesi Kayıtları

6.2. Pütürge'de Bulunan Lise ve Dengi Okullar

1. Pütürge Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi
2. Pütürge Çok Programlı Lise

6.3. Pütürge'nin Eğitim Göstergeleri

Pütürge'nin eğitim düzeyi göstergelerinden okullaşma oranları Tablo 6.2'de, öğretmen başına düşen öğrenci sayıları Tablo 6.3'de, derslik başına öğrenci sayıları Tablo 6.4'de ve okuryazarlık durumu Tablo 6.5'de Malatya ve Türkiye ile karşılaştırmalı olarak verilmiştir.

Tablo 6.2. Okullaşma Oranlarının İl ve Ülke ile Karşılaştırılması (%)

Eğitim – Öğretim Kademeleri	Pütürge	Malatya	Türkiye
Okul Öncesi (36–72 ay)	36	32,7	29,8
İlköğretim	99	98,3	98,4
Ortaöğretim	91	80,0	69,3
Yükseköğretim	-	-	35,6

Kaynak: MEM ve TÜİK Kayıtları, 2012 Kayıtları

Tablo 6.3. Öğretmen Başına Öğrenci Sayılarının Karşılaştırılması

Eğitim - Öğretim Kademeleri	Pütürge	Malatya	Türkiye
Okul Öncesi	25	22	23
İlköğretim	24	17	21
Ortaöğretim	13	17	18

Kaynak: TÜİK ve MEM 2012 Kayıtları

Tablo 6.4. Derslik Başına Öğrenci Sayılarının Karşılaştırılması

Eğitim – Öğretim Kademeleri	Pütürge	Malatya	Türkiye
İlköğretim	18	26	31
Genel Ortaöğretim	-	30	31
Mesleki Teknik Ortaöğretim	20	37	38

Kaynak: TÜİK, 2012 Kayıtları

Öğretmen ve derslik başına düşen öğrenci sayıları açısından Pütürge oldukça iyi bir düzeydedir. Ancak merkezi sınavlardaki başarı düzeyi gibi verilere ulaşamadığından öğretmen ve derslik sayısındaki bu göreceli üstünlüğün, eğitimde yeterli bir nitelik artışına yol açıp açmadığı belirsizdir.

Tablo 6.5. Okur Yazarlık Durumunun Bölge ve Türkiye ile Karşılaştırılması

Parametreler	Pütürge	Malatya	Türkiye
Okuma Yazma Oranları (%)	72,00	92,28	95,13
Okuma Yazma Bilmeyenler (%)	28,00	7,72	4,87

Kaynak: TÜİK, 2011 Kayıtları

Pütürge’de okuma yazma bilenlerin sayısı 11.843, bilmeyenlerin sayısı ise 3.444’tür. 1.257 kişinin okuryazarlık durumu ise belirlenememiştir. Mevcut veriler dikkate alındığında ilçede yaklaşık %28 oranında okuma yazma bilmeyen bir nüfusun varlığı dikkat çekmektedir. Bu oran Malatya ve Türkiye ortalamasının oldukça üzerindedir. Oysa Türkiye eğitim için öngördüğü amaç ve vizyonu oldukça ileri taşımayı hedeflemektedir. Mevcut göstergelerle bu hedefin yakalanması oldukça zor görünmektedir.

Onuncu beş yıllık planda eğitim sisteminin temel amacı; “Düşünme, algılama ve problem çözme yeteneği gelişmiş, demokratik değerleri ve milli kültürü özümsemiş, paylaşma ve iletişime açık, sanat ve estetik duyguları güçlü, özgüven ve sorumluluk duygusu ile girişimcilik ve yenilikçilik özelliklerine sahip, bilim ve teknoloji kullanımına ve üretimine yatkın, bilgi toplumunun gerektirdiği temel bilgi ve becerilerle donanmış, üretken ve mutlu bireyler yetiştirmek” şeklinde tanımlamıştır (Anonim, 2013a). İlçelerin eğitim alanında yaşadığı sorunların ortadan kaldırılması ya da azaltılabilmesi eğitim çalışmalarının bu amaç doğrultusunda yeniden yapılandırılmasına bağlıdır.

7. PÜTÜRGE'DE SAĞLIK

Sağlık ekonomisi dünyada giderek önem kazanmaktadır. Zira sağlığa yapılan harcamalarda önemli bir artış söz konusudur. Sağlık harcamaları ABD'de GSMH'nin %16'sına, İngiltere'de %8,3'üne, Fransa'da %11'ine ulaşmıştır. Bu oran Türkiye'de 2005 yılı itibarıyla GSMH'nin %7,6'sıdır (Anonim 2013b). Türkiye sağlık alanında son yıllarda önemli adımlar atmış, büyük projeler gerçekleştirmiş ve ciddi kazanımlar elde etmiştir.

Malatya'da da sağlık alanında önemli çalışmalar yapılmıştır. En önemli sağlık göstergelerinin başında gelen on bin kişiye düşen hasta yatağı sayısı bakımından Malatya'nın durumu Tablo 7.1'de verilmiştir.

Tablo 7.1'de de görüleceği üzere Malatya, on bin kişiye düşen hasta yatağı sayısı bakımından Türkiye ortalamasının üzerinde ancak bölge ortalamasının altındadır. Ayrıca hasta yatağı sayısı açısından Türkiye ortalamasının üzerinde olan Malatya hekim sayısı açısından Türkiye ortalamasının altındadır (Tablo 7.3).

Pütürge ilçesinin sağlık hizmetleriyle ilgili temel verileri Tablo 7.2'de, sağlık göstergeleri ise Tablo 7.3'de verilmiştir.

Tablo 7.1. On bin kişiye düşen Yatak Sayısı Açısından Malatya'nın Durumu

	Onbin kişiye düşen yatak sayısı
Malatya	29,7
Elazığ	50,9
Bingöl	24,2
Tunceli	21,4
TRB1	35,5
Türkiye	25,2

Kaynak: TÜİK, 2011 verilerinden derlenmiştir.

Tablo 7.2. Pütürge Sağlık Hizmetleri Verileri

	Sayı
Devlet Hastanesi	1
Özel Hastane	-
Aile Sağlığı Merkezi	3
Sağlık Evi	12
Uzman Doktor	1
Pratisyen Hekim	12
Diş Hekimi	2
Aile Hekimi	6
Hemşire	16
Ebe	16
Eczane	1
Hasta Yatağı	25
Ambulans	1

Kaynak: Pütürge Kaymakamlığı verileri, 2013

Tablo 7.3. Sağlık Göstergeleri (Yüz bin Kişiye Düşen Yatak ve Hekim Sayıları, 2012)

İller	Hastane yatak sayısı	Hekim Sayısı		
		Uzman	Pratisyen	Toplam
Pütürge	137	5	66	71
Malatya	293	70	81	151
Türkiye	253	81	79	160

Kaynak: Kaymakamlık verileri ve BİLSAM Ar-Ge Birimi

8. KÜLTÜR ve TURİZM

8.1. Kültür

Pütürge'nin bazı kültür göstergeleri Malatya ve Türkiye ile karşılaştırmalı olarak Tablo 8.1'de verilmiştir.

Tablo 8.1. Malatya, TRB1 ve Türkiye'de Kütüphane ve Kitap Verileri (2009)

	Pütürge	Malatya	Türkiye
Kütüphane sayısı	1	20	1149
Kitap sayısı	3.500	165.806	14.093.896
Yararlanma sayısı	-	394.441	19.929.836
Ödünç verilen materyal sayısı	-	91.086	5.390.401
Müze Sayısı	-	2	320
Eser Sayısı	-	16.093	3.188.271

Kaynak: TÜİK, 2010a.

Tablodaki veriler ilçede kültürel imkânların düşük düzeyde olduğunu göstermektedir. Bu verilerin daha iyi hale gelebilmesi için kültürel gelişmeye yönelik projeler geliştirilmeli ve en kısa sürede hayata geçirilmelidir.

8.2. Turizm

Diğer sektörlerle karşılaştırıldığında ülkeye daha az kaynak ve çaba harcayarak daha kısa sürede döviz sağlayabilen turizm, küresel dünya ekonomisinin en dinamik sektörlerinden biridir. Bununla birlikte, girdilerin büyük kısmı doğal, tarihi ve kültürel nitelikli olduğundan turizmin dışa bağımlılığı azdır.

Turizm dünyada ve ülkemizde ekonomik katkılarının yanı sıra sosyal ve kültürel boyutuyla da başlı başına bir sektör olarak kendini kabul ettirmiştir. Turizm değerlerine ve bu değerleri konuklarına sunma bilgi ve becerisine sahip kentler, bölgeler ve ülkeler, ekonominin diğer sektörleriyle karşılaştırıldığında, çok az maliyet isteyen yatırımlarla büyük paralar kazanmaktadır. Turizm, sadece az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkeler için değil gelişmiş ülkeler için de vazgeçilmez bir sektör haline gelmiş olup bu alanda kıyasıya bir rekabet yaşanmaktadır.

Turizm sektöründe "yatırım maliyeti-kazanç" ilişkisi, diğer sektörlerle karşılaştırmayacak oranda kazanç lehinedir. Turizm gelirlerinden sadece turisti o ülkeye getiren seyahat acenteleri veya konaklama tesisleri yararlanmamakta, çok sayıda sektör bu gelirden pay almaktadır. Turizm ekonomisinin toplam Türkiye ekonomisi içindeki payı çok önemli olup, Türkiye'deki ekonomik canlılığın en önemli aktörlerinden biridir. Bu nedenle turizm faaliyetleri, belirli bölgelerdeki faaliyetlerle sınırlı kalmamalı, alternatif turizm olanakları gündeme gelmeli ve diğer ilçelerimiz de yoğun bir biçimde turizm faaliyetine katılmalıdır (Anonim 2011b).

Son yıllarda kitle turizmine karşı alternatif turizm eğilimi artmakta ve turizm yoğunlaşması kıyılardan ülkelerin iç kesimlerine doğru yayılmaktadır. Turizmde bu evrim, az gelişmiş Anadolu yöreleri için bir şans doğurmaktadır. Turistik çekicilikler, diğer ekonomik kaynaklara göre coğrafi olarak daha dengeli bir biçimde dağılmakta ve kendine özgü bir özelliğe sahip olabilmektedir. Bu nedenle her bölge veya yöre turizm değerleri ile belirli bir ekonomik gelişme sağlayabilir. Ancak bu alanda geniş bir rekabet olduğu düşünülürse, turizmin gelişmesi bir yörenin rekabetçi üstünlükleri belirlenmeli ve buna dayanarak bir strateji geliştirilmelidir (Met, 2011).

Potansiyeli dikkate alındığında Malatya turizmde henüz olması gerekenin çok gerisindedir. 2011 yılında Malatya iline gelen yerli turist sayısı 102.325, yabancı turist sayısı ise 6.211 kişidir. Yabancı turistlerden geceleme yapanların sayısı ise 3.599'dur. Malatya'ya gelen yabancı turistler çoğunlukla belediye belgeli otellerde ya da Nemrut Dağı eteğinde bulunan, Pütürge Köylere Hizmet Birliğine ait Güneş Otelde konaklamaktadırlar. (Anonim 2011b).

8.3. Pütürge'nin Önemli Tarihi ve Turistik Mekanları

Pütürge tarihi eserleri ve tabiat varlıklarıyla turizm gelirinden pay alabilecek potansiyele sahiptir. Başlıca turizm açısından önemli değerleri aşağıya çıkarılmıştır.

İlçenin en önemli turistik merkezi, bir kısmı Adıyaman-Kahta, bir kısmı ise ilçe sınırları içerisinde bulunan **Nemrut Dağındaki** kalıntılardır. Ancak Nemrut Dağına çıkan turistlerin ilçe ekonomisine herhangi bir katkıları bulunmamaktadır. Burayı cazip hale getirebilmek için Tepehan Beldesine turizm amaçlı tesislerin kurulması yararlı olacaktır.

Nemrut Dağı Milli Parkı

Nemrut Dağı Milli Parkı, Pütürge'nin Büyüköz Köyü ile Adıyaman'ın Kahta ilçesinin sınırları içerisinde yer almaktadır. Güneydoğu Toroslar'ın bir uzantısı olan Nemrut Dağı'nın 2.150 m yüksekliğinde, Geç Helelistik Dönem'den kalma anıt mezar bulunmaktadır. Bu anıt mezar, Anadolu'da Antik Dönem'e ait en görkemli ibadet yeri olarak ifade edilebilir. Gündoğumu ve gün batımının muhteşem bir şekilde izlenebildiği bu tepede, yazıtlara göre Kommagene Kralı I. Antiokhos (MÖ 69-36) kendisi için bir anıt mezar ve bunu çevreleyen kutsal mekânlar inşa ettirmiştir.

O dönemde Kommagene, Roma İmparatorluğu'na bağlı olan zengin bir krallıktır. Soyu, baba tarafından Pers kralı Dareios'a (MÖ 522-486), anne tarafından da Makedonya kralı Büyük İskender'e (MÖ. 336-323) dayanan Kral I. Antiokhos, her iki kültür dünyasının tanrılarına ve inançlarına duyduğu saygıyı dile getirmek istemiş ve Yunan-Pers karışımı yeni bir din anlayışı (Sinkretizm) ortaya koymuştur. Bu nedenle, Nemrut Dağı'nın teraslarına diktirdiği heykeller Zeus, Ahura-Mazda, Apollon, Mithra, Helios, Hermes, Herakles, Ares, Artagnes gibi hem Pers hem de Yunan tanrılarından oluşmaktadır. I. Antiokhos kendisini de tanrı mertebesine yükseltip heykelini tanrı heykellerin arasına diktirmiştir. Kuşkusuz I. Antiokhos'un kültürel ve siyasal amacı, doğu-batı düşüncelerinin karışımı olan yeni bir toplum düzeni kurmaktır. Ancak Nemrut Dağı'nda yapılan son araştırmalar, I. Antiokhos'un bu görkemli anıtı bitirilmeden öldüğünü göstermektedir.

Nemrut Dağı'nın doruğunda, yumruk büyüklüğünde kalker taşlarından yığılmış bir tümülüs yer alır. Bunun altında, düzleştirilmek suretiyle meydana getirilmiş olan platform bulunur ve bu platform tümülüs tarafından 'Doğu ve Batı Terasları' olarak adlandırılan iki ayrı terasa bölünmüştür. Her iki kült terası da, kralın anne ve babası tarafından ata resimlerini taşıyan sitelerle kuşatılmıştır. Her iki terasta da birbirleriyle özdeş olan ve ortak bir taban üstünde ki tahtlarda oturan dev cüsseli beş tanrı heykeli bulunmaktadır. Yükseklikleri 8-9 m'ye varan tanrı heykellerinin her iki yanında da, oturur biçimde betimlenen kartal ve aslan heykelleri bulunmaktadır. 7-8 tonluk blok taşlarını üst üste yerleştirilmesiyle inşa edilen bu heybetli tanrı heykellerinin arkasında yükselen dev tümülüs, etkiyeici bir fon oluşturmaktadır.

Kommagene Krallığı'nın tarih sahnesinden silinmesinin ardından, Nemrut Dağı'ndaki eserler yaklaşık iki bin yıl boyunca yalnızlığa terk edilmiştir. 1881 yılında Alman mühendis Karl Sester, görevli olarak yöreyi incelerken heykellere rastlamış; tanrı heykellerinin oturtulduğu kaidelerin arasındaki Grekçe yazıları göremediğinden Kommagene Krallığı'na ait olan harabeleri Asur harabeleri zannetmiş ve İzmir'de bulunan Alman konsolosunu bundan haberdar etmiştir. Takip eden dönemde, 1882 itibarıyla Otto Puchstein ve Karl Sester, 1883 yılında Müze-i Hümayun (İmparatorluk Müzesi) Müdürü Osman Hamdi Bey beraberindeki ekiple bölgeye gelerek Nemrut'ta çalışmışlardır. II. Dünya Savaşı'nın ardından Amerikalı arkeolog Theresa Goell ve Alman Karl Doerner, yörede kazı, araştırma ve inceleme yapmışlardır. Malatya'dan Nemrut'a 92 km'lik Malatya-Pütürge-Tepehan yolu takip edilerek ulaşılmaktadır. 2010 yılında başlatılan yol iyileştirme çalışmalarıyla iki buçuk saat olan ulaşım mesafesi, 1 saat 15 dakikaya düşürülmüştür.

Yeryüzünün en değerli kültür varlıklarından biri olarak kabul edilen bu anıt mezar ve çevresi, 1987'de UNESCO'nun 'İnsanlığın Kültür Mirası' listesine alınmış; 1988'de Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından Milli Park olarak ilan edilmiştir (Sağlam ve ark., 2012)

Pereş/Peraş Kalesi/Barsauma Manastırı

Tepehan'a bağlı Uzuntaş (Pereş) köyünde ve köyün sırtını dayadığı kayalıkların üzerindedir. Halk arasında Dilbersen Kalesi ismi ile bilinen bu yer, Süryanilerin meşhur Barsauma Manastırıdır. Yakubi Patrikliği'nin merkezi ve bazı ünlü Süryani patriklerinin gömülü olduğu bir yer olup, Süryanilerin ünlü dini merkezlerinden birisidir. VIII. yüzyılda Yakubi Patrikliği'nin merkezi olan bina zamanla tahribata uğramış, zaman zaman tamir ve eklerle ayakta tutulmaya çalışılmıştır. 1164'de Süryani Mikael tarafından yaptırılan yeni eklerle sağlamlaştırılmıştır. Üç büyük tarihi eser, büyük bir ihtimalle, bu manastırda meydana getirilmiştir. Süryani Mikael'in Kronik/Vakayinamesi, Abul Faraç'ın ismi ile neşredilen tarihi ve Urfalı Matiyos'un Vakayinamesi'nin bir bölümü bu manastırda kaleme alınmıştır (Anonim,2011b).

Şiro Çayı ve Doğal Güzellikler

Pütürge ilçesi engebeli ve sarptır. Düz arazi yok denecek kadar azdır. İlçe toprakları Fırat Nehrine dökülen Şiro Çayı'nın geniş vadisinin tabanı ile bu vadi etrafında bulunan dağlık kesimlerden oluşur. Bu dağlar ve Pütürge ormanları doğa turizmi faaliyetine imkân sunmaktadır (Anonim,2011b).

9. ÇEVRE VE ORMAN

Türkiye’de 02.09.1999 tarih 3030 sayılı kanunla kişi başına düşen yeşil alan miktarı büyükşehir belediyeleri haricinde belediye ve mücavir alan sınırları içerisinde 10 m², bu sınırın dışında ise 14m² olması gerektiği belirlenmiştir. Kişi başına düşen yeşil alanın Elazığ’da 0,4 m², Malatya’da 2,62 m² olduğu dikkate alındığında bölge’nin bu standartların oldukça altında olduğu görülecektir (Anonim, 2008c).

Dünyamızda 3.952 milyon hektar ormanlık alan olup, kara alanının %30’una tekabül etmektedir. Dünyada bir ülkenin orman bakımından kendine yeterli olabilmesi için topraklarının en az %30’unun verimli ormanlarla kaplı olması gereklidir. Bu oran Türkiye için %27,2’dir. Bu değer dünya normlarına yakındır. Ancak bizim ormanlarımızın %49’u verimsiz ormanlardır. Süratle ülkemizdeki verimsiz ormanların verimli hale getirilmesi gerekmektedir (Anonim, 2007a).

Çevre ve Orman Bakanlığının son yıllarda gerçekleştirdiği başarılı çalışmalar sayesinde ülkemizde ilk kez orman azalması durdurulmuş ve hatta artmaya başlamıştır. Nitekim 20.2 milyon hektar olan orman varlığımızın yapılan son envanter çalışmalarında 21.2 milyon hektara çıkmıştır. Ülkemiz, son yıllarda gerçekleştirilen başarılı projelerle, orman ve yeşil alan oluşturma çalışmalarında dünyada ilk sıralara yükselmiştir. Bu, ülkemiz adına sevindirici bir durumdur.

Tüm bu çabalara rağmen orman varlığı bakımından kendine yeterli bir ülke değiliz. Çünkü bunun için topraklarımızın en az %30 unun verimli ormanlarla kaplı olması gerekmektedir. Oysa ülkemiz topraklarının %27,2 si ormanlarla kaplı ve bunun da sadece yarısı verimlidir (Anonim, 2007b).

Malatya’nın ormanla kaplı alanı %15,3’dür. Bu değer hem dünya hem Türkiye hem de TRB1 bölge ortalamalarının altındadır. İlimizin dünyanın en önemli kayısı merkezi olması malesef bu gerçeği değiştirmektedir. %13 olan kayısı kaplı alanları da kattığımızda ağaçla kaplı alan %28 olmaktadır.

Pütürge söz konusu olduğunda durumun Malatya’nın merkez dahil tüm ilçelerine göre oldukça iyi olduğu görülmektedir. Pütürge’nin orman varlığı yaklaşık %50 olup Malatya (%15), Türkiye (%27) ve Dünya (%30) ortalamalarının oldukça üstündedir.

Türkiye topraklarının yaklaşık %27’si mera, yayla, kışlak, çayır ve otlaklardan oluşmakta olup bu şartlar Türkiye’ye flora ve fauna zenginliği katmaktadır. Avrupa kıtasının tümünde bitki türlerinin sayısı 12.000 kadar olmasına karşı, bugün Türkiye’de tespit edilen bitki türü sayısı hemen hemen bu sayıya ulaşmaktadır. Bunun 3.000 civarındaki kısmı sadece Türkiye’ye özgü endemik türlerdir. Bütün Avrupa faunasını ve hayvan varlığını oluşturan türlerin sayısı 60.000’e yaklaşırken, sadece Türkiye için bu rakam 80.000 civarındadır.

Tablo 9.1. İl Merkezi ve İlçelerin Tarım ve Orman Varlığı

	Tarım Alanı (ha)	Orman ve Fundalık (ha)	Çayır Ve Mera (ha)	Tarım Dışı Arazi (ha)	Yüzölçümü (ha)	Orman Alanı (%)
Merkez	55.092	10.859	26.184	4.665	92.500	11,74
Akçadağ	75.355	8.012	31.938	3.995	119.200	6,72
Arapgir	25.772	6.412	56.186	7.230	97.600	6,57
Arguvan	48.326	10.595	41.773	3.006	107.100	9,89
Battalgazi	17.583	690	1.442	1.585	23.500	2,94
Darende	45.021	548	80.708	9.323	136.800	0,40
Doğanşehir	28.293	16.229	77.913	6.565	124.500	13,04
Doğanyol	2.803	2.750	15.019	2.728	29.600	9,29
Hekimhan	33.803	23.620	115.320	11.657	190.400	12,41
Kale	1.910	1.331	9.591	6.368	19.400	6,86
Kuluncak	20.528	5.696	32.861	7.315	68.300	8,34
Pütürge	5.420	52.439	48.397	11.844	104.200	50,33
Yazıhan	51.068	3.260	1.529	5.949	50.700	6,43
Yeşilyurt	14.476	6.687	41.562	3.969	50.600	13,22

Kaynak: Malatya İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü Kayıtları, 2012

Malatya ili de fauna ve flora açısından zengin bir coğrafyadır. Çok sayıda endemik bitkiye sahip olan Malatya'da özellikle de hoş kokulu adaçaylarından 7 endemik tür bulunmaktadır. Ayrıca, Malatya'da 668 takson bulunmaktadır. Bu taksonlardan 30 familyaya ait 87 cins içerisinde 201 tür ve 203 takson endemik özellik göstermektedir (Anonim, 2013b)

10. GENEL EKONOMİK YAPI

Malatya'nın da içinde olduğu TRB1 bölgesi ihracatının Türkiye ihracatı içindeki payına bakıldığında son 3 yılda 2010 yılında % 0,28, 2011'de % 0,24, 2012'de ise % 0,23 oranıyla gerileme seyrinde olduğu görülmektedir. İhracat değerinin artmasına rağmen oranlardaki bu düşüş, ülke ihracatında katma değeri yüksek olan teknoloji yoğun sektörlerin payının artması, bölgenin ise bu alanlarda gelişmemiş olmasından kaynaklanmaktadır (Anonim, 2013b).

İlçe ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayalıdır. İlçede sanayi gelişmemiştir. Dünyanın önemli profilit yatakları Pütügede bulunmaktadır. İlçe genelinde profilit madeni çıkartan İM-RUN, COŞTAŞ ve ÇİMSA madencilik adı altında 3 adet şirket bulunmakta olup, bu üç şirkette toplam 20 işçi çalışmaktadır. Yine Pütürge Nemrut dağı gibi çok önemli bir turizm merkezine giden güzergâh üzerinde bulunmasına rağmen turizm gelirlerinden yeterince faydalanamamaktadır.

Pütürge ve Malatya'nın diğer ilçelerinin sosyoekonomik gelişmişlik açısından Türkiye'nin toplam 872 ilçesi arasındaki sıralamaları Tablo 10.1'de verilmiştir.

Tablo 10.1. Pütürge ve Diğer İlçelerin Sosyoekonomik Gelişmişlik Sıraları

S/N	İlçe Adı	Sırası
1	Merkez	37
2	Yeşilyurt	353
3	Arapgir	437
4	Battalgazi	493
5	Hekimhan	598
6	Darende	627
7	Doğanşehir	654
8	Akçadağ	675
9	Kuluncak	708
10	Yazıhan	731
11	Kale	744
12	Arguvan	748
13	Doğanyol	750
14	Pütürge	823

Kaynak: DPT, 2004.

Pütürge, Türkiye genelinde 872 ilçenin gelişmişlik düzeyi sıralamasında 823., Malatya'nın diğer ilçeleri arasında en son sırada yer almaktadır. Türkiye'de, ilçelerin gelir durumunun yanı sıra nüfus yapısı, fiziki durum, sosyal altyapı, girişimcilik, insan kaynakları, eğitim düzeyi, sağlık hizmetlerine erişim, çevre niteliği, istihdam, kadının rolü gibi konularda önemli ölçüde farklılıklar bulunmaktadır. Bu yönüyle ilçe hem ülke hem de il sıralamasında ortalamanın altındadır. İlçenin potansiyeli düşünüldüğünde bu sonuç kabul edilebilir değildir.

Bölgelerarası gelişmişlik farkı konusunda merkezi yönetime, il ve bölge içi gelişmişlik farkları konusunda ise yerel yönetimlere önemli sorumluluklar düşmektedir. Ancak hem il ve bölge içi, hem de bölgelerarası farkın mevcut durumu dikkate alındığında bu farkın kolay kolay ve sıradan tedbirlerle giderilemeyeceği açıktır. Bunun sağlanması ancak çok daha etkili ve kapsamlı tedbirlerle mümkün olacaktır. Zira yıllardır alınan tedbirler bu farkı kapatmak ya da azaltmak yerine artırmıştır.

Bu aşamadan sonra yapılması gereken bölgenin derinlikli bir analize tabi tutularak, mevcut kaynakların neler olduğu, bölge potansiyelinin nasıl harekete geçirileceği, bunun için neler yapılması gerektiği, bölgeyi bekleyen fırsat ve tehditler ile diğer özelliklerin belirlenmesi daha sonra ise buna yönelik proje ve programların uygulamaya konulmasıdır.

Türkiye'nin az gelişmiş ilçelerinin temel sorunları, Pütürge ilçesi için de geçerlidir. Bu sorunların olabildiğince çözülebilmesi için insan odaklı bir gelişme anlayışı doğrultusunda bu ilçelerin potansiyel enerji ve gizil güçlerini harekete geçirecek yerel kalkınma girişimlerinin desteklenmesi, altyapı yatırımlarına kaynak sağlanması ve kırsal kalkınmanın teşvik edilmesi gerekmektedir.

11. TARIM ve HAYVANCILIK

Türkiye’de son 10 yıllık dönem genel olarak değerlendirildiğinde, tarım ve sanayi sektörlerinin GSYH içerisindeki payının yıllar itibarıyla düşüş eğiliminde olduğu buna karşılık hizmetler sektörünün payının arttığı görülmektedir. 2012 yılı itibarıyla tarım, sanayi ve hizmetler sektörlerinin GSYH içerisindeki payları sırasıyla yüzde 7,9 yüzde 19,3 ve yüzde 61,9 olarak gerçekleşmiştir.

Ülkemizde yaşanan kuraklık sonucu 2007 yılında tarım sektörü önemli oranda küçülme gösterse de 2007-2012 döneminde yıllık ortalama yüzde 2,1 olarak büyümüştür. 2007 yılı dikkate alınmadığında ise, tarım sektöründeki yıllık ortalama büyüme hızı yüzde 3,9 olmaktadır. 2006 yılında yüzde 24 düzeyinde olan tarım sektörü istihdamının toplam istihdamdan aldığı pay, 2012 yılında yüzde 24,6 olarak gerçekleşmiştir. Tarımın GSYH içindeki payı, Plan dönemi başında yüzde 8,3 seviyesindeyken 2012 yılı sonuna geldiğinde yüzde 7,9’a gerilemiştir (Anonim, 2013a).

İlçelerimizde tarımsal faaliyetlere yönelik yapılacak projelerde 10. Kalkınma Planı (2014-2018) ile bütünleşmiş adımlar atılması halinde tarım sektörünün devlet politikaları ile uygun gelişmesi sağlanacaktır. Bununla birlikte İlçelerimizin kamunun tarıma ayırmış olduğu kaynaklardan da daha fazla yararlanması sağlanmış olacaktır.

11.1. Arazi Varlığı ve Sulanabilirlik Durumu

Malatya’nın toplam 1.241.200 hektar olan arazi varlığının yaklaşık 1/3’ü (425. 450 ha) tarımsal amaçlı kullanılabilir arazi özelliğine sahiptir. Tarım dışı alan ise 729.551 ha olup, il arazisinin yaklaşık 2/3 üne teka-bül etmektedir. Yaklaşık 25,8 milyon hektar olan Türkiye tarım alanlarının %1,65 kadarı Malatya ili sınırları dâhilinde bulunmaktadır.

Pütürge’nin arazi varlığı ve sulanabilirlik durumu ise il ve ülke ortalamalarıyla karşılaştırmalı olarak Tablo 11.1’de verilmiştir.

Tablo 11.1’e göre Malatya’nın tarım arazisi varlığının %1,2’i, sulanabilir arazi varlığının %1,1’i, sulanan arazi varlığının ise %1,6’sı Pütürge ilçesinde bulunmaktadır. Türkiye’nin sulanan tarım arazisi varlığı %19; Malatya’nın ise 41 iken Pütürge’de % 51’dir. Bu, Pütürge tarımsal potansiyelinin değerlendirilmesi açısından avantajlı bir durumdur.

Hem Malatya hem de Pütürge için tarımsal amaçlı sulama stratejik bir öneme sahiptir. Bu yüzden Malatya’da su kaynaklarının arttırılması, geliştirilmesi, korunması ve en verimli şekilde kullanılabilmesi için ilgili tüm kurumların girişimiyle uzun vadeli bir projeksiyon geliştirilmelidir. Bu anlamda kapalı sistem su ile-timi ve basınçlı sulama sistemleri önem arz etmektedir.

Kırsal alanda yaşayıp tarımla uğraşan nüfusun önemli bir kısmının eğitim düzeyi çok düşüktür. Halen okuma yazma bilmeyen, temel matematiksel işlemleri yapamayan, bilgisayardan faydalanamayan çok sa-yıda çiftçimiz bulunmaktadır. Bu durum tarım sektöründeki gelişmelerin çiftçilerimize yansımaları zorlaştır-maktadır.

Ülkemizde mevcut 112 milyar m³ kullanılabilir su kaynağından yararlanma oranı yaklaşık yüzde 39 olup, bu kaynağın 32 milyar m³’ü (yüzde 73) sulamada, 7 milyar m³’ü (yüzde 16) içme ve kullanmada, 5 mil-yar m³’ü (yüzde 11) sanayide kullanılmaktadır. Ülkemiz, 2013 yılı itibarıyla kişi başına düşen yaklaşık 1.500 m³ kullanılabilir su miktarı ile suyu kısıtlı olan ülkeler arasında yer almaktadır. 2030 yılında kişi başına dü-

şen 1.100 m³ kullanılabilir su miktarıyla, Türkiye su sıkıntısı çeken bir ülke durumuna gelecektir. (Anonim, 2013a)

Tablo 11.1. Tarım Arazileri ve Sulanma Durumu (ha), 2012

	Toplam Arazi Varlığı (ha)	Sulanabilir Arazi Varlığı (ha)	Sulanan Arazi Varlığı (ha)	Sulanan Arazinin Toplam Arazi Varlığına Oranı(%)
Türkiye	26 013 732	8 500 000	4 900 000	19
Malatya	425 450	391 946	173 389	41
İLÇELER				
Merkez	55 092	49 857	21 666	39
Akçadağ	75 355	73 289	33 447	44
Arapgir	25 772	22 326	2 959	11
Arguvan	48 326	45 025	7 656	16
Battalgazi	17 583	17 583	12 602	72
Darende	45 021	42 265	21 735	48
Doğanşehir	28 293	25 618	9 010	32
Doğanyol	2 803	2 533	1 846	66
Hekimhan	33 803	29 963	12 764	38
Kale	1 910	1 792	1 095	57
Kuluncak	20 528	17 911	8 841	43
Pütürge	5 420	4 895	2 783	51
Yazıhan	51 068	47 748	22 438	44
Yeşilyurt	14 476	11 141	4 575	32

Kaynak: TÜİK 2012 Malatya değerleri Türkiye değerleri ile mukayese edilerek hesaplanmıştır.

11.2. Pütürge’de Bitkisel Üretim

Pütürge’nin bitkisel üretim alanları ve dağılımı ile bitkisel üretim alanlarının il içindeki payları Tablo 11.2.’de verilmiştir.

Tablo 11.2. Bitkisel Üretim Alanı (da)

	Pütürge	%	Malatya	%	Türkiye
Tarla Ürünleri (da)	24.367	2,1	1.181.845	0,8	154.644.523
Meyve Ürünleri (da)	21.553	2,5	850.673	2,6	32.129.886
Bağ Alanları (da)	2.370	4,1	57.711	1,2	4.622.959
Sebze Ürünleri (da)	777	1,4	55.462	0,7	8.271.142
Nadas(da)	4.084	0,5	855.179	2,0	42.861.366

Kaynak: TÜİK, 2012.

Tablo 11.2'ye göre ilimizdeki ekili tarla alanlarının %2,1'i; meyve alanlarının %2,5'i, sebze alanının ise %1,4'ü Pütürge'de bulunmaktadır.

İlçenin öne çıkan ürünleri ve bunların il içerisindeki oranları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 11.3. İlçenin Öne Çıkan Tarımsal Ürünleri ve Oransal Karşılaştırmalar

Tarla Ürünleri	Ekilişi Alanı (da)	Üretim (ton)	Meyve Ürünleri	Ağaç Sayısı (adet)	Üretim (ton)	Sebze Ürünleri	Ekilişi Alanı (da)	Üretim (ton)
Buğday	13248	2173	Badem	2800	32	Biber	94	158
Arpa	1650	330	Ceviz	20650	218	Domates	164	650
Nohut	340	37	Dut	2200	108	Hıyar	115	462
Fasulye (Kuru)	94	18	Elma	10810	354	Kabak	44	106
Mercimek	240	29	Kayısı	203500	16095	Karpuz	35	138
Yonca	6880	24510	Kiraz	2790	37	Fasulye(taze)	32	23
Fiğ	616	1054	Şeftali	600	14	Patlıcan	67	165
Mısır (Silaj)	162	849	Üzüm	2370 da	490	Soğan	120	197

Kaynak: TÜİK, 2012.

İlçenin tarımsal yapısını ürünler bazında değerlendirdiğimizde tarla ürünleri içerisinde ekili alanların %54'ünün buğday (13248 da) olduğu görülmektedir. Bunu da sırasıyla yonca (6880 da) ve arpa (1650 da) takip etmektedir.

Yem bitkilerinin (yonca, fiğ, korunga, silajlık mısır, mürdümük) ekim alanı 7836 da'dır. İlçenin tarla alanı içerisinde yem bitkileri ekiliş miktarı %32'dir. Bu oran diğer ilçelerimize göre yüksektir. İlçenin tarımsal yapısını değerlendirmek bakımından olumlu bir durumdur. Tarımda yem bitkileri ekiliş alanlarını artırmak hayvancılık için ucuz kaba yem teminini sağladığı gibi toprak verimliliğini artırması yönüyle de önemlidir.

Meyve ürünleri bakımından kayısı üretimi ilk sırayı almakta bunu ceviz ve elma takip etmektedir. İlçe-de sebze yetiştiriciliği daha çok üretici ailelerin kendi ihtiyaçlarını karşılamaya yöneliktir. Ticari amaçlı sebze-cilik çok sınırlı düzeyde yapılmaktadır.

11.3. Pütürge'de Kayısı Üretimi

Türkiye, yılda yaklaşık 500.000–800.000 ton taze kayısı ve bunun önemli bir bölümünden 100.000–120.000 ton kuru kayısı üretimi gerçekleştirmektedir. Diğer bir ifadeyle dünya yaş kayısı üretiminin %20'si, dünya pazarlarına konu olan kuru kayısının ise yaklaşık %80'i Türkiye tarafından sağlanmaktadır. Diğer taraftan Türkiye taze kayısı üretiminin %60'ı, kuru kayısının ise %80'i Malatya da üretilmektedir. 2012 yılına ait kayısı üretim değerleri merkez ve ilçelerle karşılaştırmalı olarak verilmiştir (Tablo 11.4).

Tablo 11.4. Malatya'nın 2012 Yılı Kayısı Üretim Değerleri

İlçe Adı	Toplu Meyve Alanı (Dekar)	Toplam Ağaç Sayısı (Adet)	Taze Kayısı Üretimi (Ton)	Taze Tüketilen Kayısı Miktarı (Ton)	Kurutmalığa Ayrılan Miktar (Ton)	Kuru Kayısı Üretimi (Ton)
Merkez	116.000	1.198.000	116.820	6.520	110.300	26.200
Akçadağ	162.000	1.384.500	138.810	9.500	129.310	30.750
Arapgir	2.600	20.650	608	200	408	100
Arguvan	15.250	164.350	15.150	1.000	14.150	3.350
Battalgazi	58.000	575.750	57.640	3.640	54.000	13.000
Darende	110.000	1.272.500	126.082	6.550	119.532	28.000
Doğanşehir	40.700	453.200	38.268	5.368	32.900	7.750
Doğanyol	15.200	192.250	17.616	916	16.700	4.000
Hekimhan	77.250	780.500	69.350	5.650	63.700	15.000
Kale	16.100	179.700	17.300	2.300	15.000	3.500
Kuluncak	36.000	362.500	26.605	1.400	25.205	6.000
Pütürge	18.000	203.500	16.095	1.000	15.095	3.550
Yazıhan	48.500	517.500	55.200	2.800	52.400	12.300
Yeşilyurt	27.200	340.500	30.000	2.700	27.300	6.500
İl Toplamı	742.800	7.645.400	725.544	49.544	676.000	160.000

Kaynak: İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü kayıtları.

2012'de 725.544 ton olan Malatya taze kayısı üretiminin 16095 tonu Pütürge'de üretilmiştir. Buna göre Malatya kayısı üretiminin yaklaşık %2'si Pütürge'de üretilmektedir. Arapgir ve Arguvan İlçelerinden sonra kayısı üretiminde en az olduğu ilçemizdir. Ancak tarımsal gelir içerisinde ilçe için önemli bir yer tutar.

11.4. Kayısı Değer Zinciri

BİLSAM Araştırma Merkezi, Malatya Araştırmaları Birimi tarafından gerçekleştirilen ve "**Malatya Kayısıcılığının Sorunları ve Çözüm Önerileri**" temalı ve ilgili tüm kesimlerin temsilcilerinin katıldığı bir çalışmada yapılan değerlendirmeler sonucu, kayısının değer zinciri tahmini olarak aşağıdaki gibi belirlenmiştir (Tablo 11.5) (BİLSAM, 2009).

Tablo 11. 5. Kayısının Değer Zinciri

	Alış (\$/Ton)	Masraf (\$/ Ton)	Satış (\$/Ton)	Kar (\$/Ton)	Kar (%)
Üretici	-	1500	2200	700	46
Aracı/Tüccar	2200	30	2300	70	3
İşletmeci - İhracatçı	2300	300	3000	400	15
Yurtdışı İthalatçı	3000	150	3300	150	5
Dış İşletmeci-Üst Toptancı	3300	500	4500	700	18
Yurtdışı Perakendeci	4500	1000*	12000	6500	118
Tüketici	12000				

Not: III. Kalite kayısı, 2009 Haziran tahmini fiyatları (ABD Piyasası)

*Bu gider kayısıya yapılan masraf olmayıp, tahmini market giderleridir.

Tablo 11.5 incelendiğinde masraflı ve emek yoğun bir tarım şekli olmasına rağmen, kayısı üreticisinin normal dönemlerde kayısı üretiminden yeterli kâr sağladığı söylenebilir. Dahası işletme büyüklüğü optimal seviyeye ulaştıkça (en az 30 da ya da 300 ağaç), mekanizasyon imkanları arttıkça maliyetler düşeceğinden üreticilerin kâr oranları daha da artacaktır. Ancak kayısıya harcanan emek düşünüldüğünde diğer tarafların kâr marjının üretici kârına kıyasla yüksek olduğu görülmektedir. Değer zinciri içindeki üretici payını arttırmak için çaba gösterilmeli, çareler aranmalıdır. Kaldı ki kayısı ağaçları her yıl aynı oranda ürün vermemekte sık sık don zararlarına maruz kalmaktadır.

Tabloda en dikkat çekici diğer bir boyut ise yurtdışı perakendeci karının oldukça yüksek oluşudur. Bu rakamlara göre Malatya kuru kayısının kilosu yurt dışı marketlerde 12 \$'a satılmakta ve perakendeci her kilogram kayısıda 6,5 dolar kâr elde etmektedir. Fakat bunun yanı sıra Amerikalılar kendi ürettikleri kuru kayısının kilosunu marketlerde 15 \$'a satmaktadırlar. Ancak marketlerin kâr oranının bu kadar yüksek olması kayısıda rantın büyük kısmının onlara gittiği anlamına gelmez. Zira her marketin satacağı kayısı miktarı genel olarak birkaç tonu geçmeyecektir. Bu durum dikkate alındığında kayısı rantının önemli bir kısmının ciddi düzeylerde sürüm yapan yurtiçi ve yurtdışı işletmeci tarafından paylaşıldığı söylenebilir.

Kayısının pazarlanması ve tüketimiyle ilgili temel hedef; kayısıyı üreticinin, aracının, ihracatçının, ithalatçının ve perakendecinin makul düzeyde kar elde ettiği, tüketicinin ise makul fiyata tüketebildiği bir ürüne dönüştürmek olmalıdır.

Bununla birlikte sadece kayısıya odaklanmak ve kayısının sorunları çözüldüğünde her şeyin hallolacağı gibi bir izlenim oluşturmak, ilimizin çok ihtiyaç duyduğu bilişim teknolojileri gibi bazı alanların ihmal edilmesine yol açmaktadır. Tarımdan sonra sanayi, şimdilerde ise bilgi çağına geçildiği dikkate alınarak ilimizin çağa uyumlu alanlarda öne çıkması için çalışmalar hızlandırılmalıdır. Bu yapılmadığı takdirde kayısı gibi önemli bir ürünümüzün faydadan çok zararını görmek zorunda kalabileceğimiz unutulmamalıdır. Kayısıyı çok daha fazla üretsek ve çok daha yüksek fiyata satsak dahi ilimize katacağı katma değer diğer alanlarla kıyaslandığında çok sınırlı olacaktır. Günümüzde, ekonomisini tek çeşit bir tarımsal üretim üzerine bina eden ülke ya da il hemen hemen kalmamıştır

Kayısı Akreditasyon Kurumu

Kayısı Akreditasyon Kurumu (KAK), Kayısı Araştırma Geliştirme ve Tanıtma Vakfının 18.10.2009 tarih ve 162 nolu kararı ile kurulmuştur. Kuruluş amacı kayısı üretim standartlarının belirlenerek Türk Akreditasyon Kurumu (TÜRKAK)'na akredite ettirmek ve bu standartlara uygun üreticilere belge vermektir. Böylece kayısının piyasa değerinin artması sağlanacak ve üretici daha çok gelir elde edecektir.

KAK (Kayısı Akreditasyon Kurumu); Kayısı Araştırma İstasyonu Müdürlüğü ve Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğünden görevlendirilmiş 7 Gıda ve Ziraat Mühendisi tarafından; uluslararası alanda kabul gören ilkeler çerçevesinde kayısının üretiminden başlayarak tüketicinin sofrasına gelinceye kadar geçtiği tüm aşamalarda tabi olacağı işlem ve uygulama koşullarına yönelik standartları oluşturulmuştur. Türk Akreditasyon Kurumu bu standartları kabul etmiştir. 15.08.2011 tarihinde TÜRKAK tarafından Kayısı Akreditasyon Kurumuna uygunluk belgesi verme yetkisi verilerek akreditasyon kapsamındaki konularda Kuruma sertifika verme yetkisi tanınmıştır.

KAK'ın TÜRKAK tarafından akreditasyonun tamamlanması ile birlikte Türk Akreditasyon Kurumu'nun talebi üzerine KAK'ın özerk hale getirilmesi amacı ile Kayısı Araştırma Geliştirme ve Tanıtma Vakfının 16.04.2012 tarih ve 193 nolu kararı ile 1 genel müdür, 2 denetçi 1 baş denetçi ziraat mühendisi istihdam edilerek KAK'ın özerk hale getirilmiştir. .

Özerk hale getirilen KAK'ın tüzel kişiliğinin yasal zemine oturtulması amacı ile 05.12.2012 tarihinde sermayesinin tamamı vakfa ait olan Kayısı Uygunluk Belgelendirme Ltd. Şti (KAK) ne dönüştürülmüştür. KAK tarafından ilk sertifikalar 2012 Ağustos ayında üreticilere verilmiştir

KAK, bu çalışmaları yaparken saha çalışmalarında ve Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü ile yapılan görüşmelerde ilimizde iyi tarım uygulamaları (İTU) konusunda sertifika verecek bir kuruluşun olmadığı ortaya çıkmıştır. İTU sertifikası; hibe desteği, mekanizasyon puan desteği ve kredi desteği görmesi sebebi ile üreticiler tarafından talep görmektedir. Ancak ilimizde ve çevre illerde bu talebi karşılayacak kurum veya kuruluş bulunmamaktadır.

Bu ihtiyacı hisseden KAK, Kayısı Araştırma Geliştirme ve Tanıtma Vakfının 22.06.2012 tarih ve 198 nolu kararı ile KAK, İTU konusunda sertifika verebilmek amacı ile çalışmalara başlamıştır. Bu amaçla KAK ilimizde yetiştirilmiş İTU kontrolörü havuzu oluşturmak için; Fırat Kalkınma Ajansı ile Kayısı Araştırma Geliş-

tirme ve Tanıtma Vakfının finanse ettiği Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ile Türk standartları Enstitüsü Kurumunun ortaklaşa hazırladığı bir eğitim programı çerçevesinde Malatya’da 20 kişiden oluşan Gıda ve Ziraat Mühendisinin İTU kontrolörlük sertifikası almasını sağlamıştır.

KAK, İTU Kontrol ve Sertifikasyon Kuruluşu olmak amacı ile 25.09.2012 tarihi itibarı ile Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığına yetki talep dosyasını hazırlayıp vermiştir. 09.01.2013 tarihinde Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının vermiş olduğu yetki ile Malatya’da yetkilendirilmiş ilk ve tek kuruluştur. Bakanlıktan almış olduğu yetkiyle “İyi Tarım Uygulamaları Sertifikası” vermeye başlamıştır. KAK, ilk sertifikasını Mersin ilinde biber serasında üretim yapan bir üreticiye vermiştir.

Kayısı Uygunluk Belgelendirme Ltd. Şti. tarafından verilen TS EN 45011 sertifikası aşağıdaki konuları içermektedir.

İyi Tarım Uygulamaları (İTU)

İTÜ (İyi Tarım Uygulamaları), tarımsal üretim sistemini sosyal açıdan sürdürülebilir, ekonomik açıdan karlı ve verimli; insan sağlığını koruyan, hayvan sağlığı ve çevreye önem veren bir hale getirmek için uygulanması gereken işlemleri ifade eden bir üretim sistemidir.

İyi Tarım Uygulamaları (İTU) gerek kaliteli ve verimli bir tarımsal üretim gerekse güvenli gıda tüketimi açısından oldukça önemlidir. İTU çiftlikten sofraya kadar uzanan bütün üretim ve pazarlama aşamalarını kapsar.

Kayısı Araştırma Geliştirme ve Tanıtma Vakfı “Kayısı Üretim Kriterleri”

Bu kriterler, Kayısı Araştırma Geliştirme ve Tanıtma Vakfının belirlemiş olduğu Kayısı konusunda uzman olan kişiler tarafından belirlenen kriterlerdir. Oluşturulan kriterler sekiz başlık altında toplanmıştır. Bu kriterler Türk Akreditasyon Kurumu tarafından akredite edilmiştir

1. KV4401	Kayısı Yetiştiriciliği	5. KV4405	Kayısı çekirdeğinin çıkartılması
2.KV4402	Kayısının Hasadı	6.KV4406	Kayısının Depolanması
3.KV4403	Kayısının Kükürtlenmesi	7.KV4407	Kayısının Üreticiden alımı ve işletmelere satımı
4 KV4404	Kayısının Kurutulması	8.KV4408	Yaş Kayısı

TS 485 Kuru Kayısı

Bu Standard, kuru kayıların tarifine, sınıflandırma ve özelliklerine, numune alma, muayene ve deneyleri ile piyasaya arz şekline dairdir.

TS 3690 Kayısı Çekirdeği

Bu Standard, Kayısı çekirdeklerin tarifine, sınıflandırma ve özelliklerine, numune alma, muayene ve deneyleri ile piyasaya arz şekline dairdir.

11.5. Bitkisel Üretim Kârlılık Durumu ve Analizi

Malatya İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü’nün 2008-2012 yıllarına ait maliyet fiyat ve verimle ilgili verileri dikkate alınarak gerçekleştirilen hesaplamalarda bazı bitkisel ürünlerin son 5 yıla ait kârlılık durumları Tablo 11.6’da verilmiştir.

Tablo 11.6. Malatya'da Yetiştirilen Bazı Bitkisel Ürünlerin Son 5 Yıllık Maliyet - Kâr Analizi

Ürünler	Ort.Verim (Kg/da)	2008 Yılı		2009 Yılı		2010 Yılı		2011 Yılı		2012		5 Yıllık Ortalama	
		Masraf (TL/da)	Net Kâr (TL/da)	Masraf (TL/da)	Net Kâr (TL/da)	Masraf (TL/da)	Net Kâr (TL/da)	Masraf (TL/da)	Net Kâr (TL/da)	Masraf (TL/da)	Net Kâr (TL/da)	Masraf (TL/da)	Net Kâr Ort (TL/da)
Buğday (Susuz) /Saman	220/150	173,14	35,864	170,72	-32,22	170,04	-19,84	186,75	2,75	200,45	21,05	180,2	1,5
Buğday (Sulu) /Saman	370/400	245,96	95,74	256,78	4,22	260,21	18,99	282,15	31,85	306,58	132,43	270,3	56,6
Arpa (Susuz) /Saman	240/140	168,15	25,348	163,54	-33,94	163,24	-26,44	179,6	-23,6	193,30	9,5	173,6	-9,8
Arpa (Sulu) /Saman	380/400	237,28	60,72	244,62	-35,82	249,06	-29,06	270,6	-19,6	293,93	102,08	259,1	15,7
Nohut /Saman	125/125	157,68	29,82	163,20	20,55	171,49	37,26	198,85	123,65	227,40	241,35	183,7	90,5
K. Mercimek /Saman	120/125	166,64	227,11	168,73	63,77	179,30	51,96	199,95	29,05	213,10	46,9	185,5	83,8
Fasulye /Saman	200/200	364,88	129,12	393,03	92,98	412,86	91,14	443,45	96,55	475,35	204,65	417,9	122,9
Mısır (Silaj)	5000	358,40	91,6	365,56	134,44	396,03	203,97	428,6	221,4	473,95	426,05	404,5	215,5
Fiğ (Sulu) /Kuru Ot	400	134,52	1,48	136,60	-36,60	140,86	-40,86	155,75	-15,75	176,80	43,2	148,9	-9,7
Yonca (Kuru Ot)	1200	395,40	24,6	414,70	-54,70	440,74	-80,74	472,05	7,95	554,00	166	455,4	12,6
Ş. Pancarı	5000	549,96	50,04	561,28	38,72	582,34	92,66	608,45	41,55	647,50	27,5	589,9	50,1
Salatalık	2500	613,04	386,96	661,85	663,15	728,29	1021,72	788,1	911,9	907,50	1342,5	739,8	865,2
Biber	1750	705,44	274,56	750,79	421,71	797,42	42,59	850,8	1249,2	977,90	772,1	816,5	552,0
Patlıcan	2500	610,24	264,76	646,36	653,64	695,95	554,05	749,6	675,4	858,00	1267	712,0	683,0
Domates	3500	676,88	233,12	716,05	543,95	765,08	984,92	823,3	996,7	931,70	1063,3	782,6	764,4
Lahana	3500	577,20	682,8	602,06	727,94	635,18	1114,82	679,2	1105,8	773,30	976,7	653,4	921,6
Kavun	2000	379,06	420,94	394,85	505,15	413,51	826,49	456,4	443,6	520,90	479,1	432,9	535,1
Karpuz	3250	398,10	251,9	414,40	365,60	436,37	1383,64	460,8	26,7	515,40	199,6	445,0	445,5
Kayısı (kg/ağaç)	100	577,68	422,32	599,35	400,65	650,22	649,78	670,35	629,65	726,70	373,3	644,9	495,1
Elma-Armut (kg/ağaç)	75	521,63	603,37	547,03	427,97	588,42	1005,33	637	1238	694,50	3430,5	597,7	1341,0
Ceviz (kg/ağaç)	30	496,57	873,37	521,11	1728,89	556,87	1993,13	583,7	2116,3	635,45	2364,55	558,7	1815,2
Kiraz-Vişne (kg/ağaç)	40	538,46	1461,54	571,10	1738,90	614,69	1785,31	646,95	2553,05	695,25	1864,75	613,3	1880,7
Şeftali (kg/ağaç)	50	466,76	1008,24	498,21	1326,79	533,55	966,45	564,55	1035,45	604,80	2695,2	533,6	1406,4
Bağ (kg/dk)	500	334,72	245,28	348,18	116,82	378,22	246,78	405,7	344,3	441,35	508,65	381,6	292,4

Kaynak: İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü 2008-2012 yılları maliyet fiyat ve verim cetvellerinden yararlanılarak düzenlenmiştir

Tablo 11.6. bir bütün olarak değerlendirildiğinde;

1. Susuz koşullarda yapılan hububat tarımı (buğday, arpa) Malatya şartlarında karlı bir üretim şekli değildir. Sağladığı tek avantaj çiftçi ailesinin kendi emeğini gelire dönüştürmesidir. Sulu koşullarda yapılan hububat tarımı da kısmen karlı bir üretim şeklidir. Malatya koşullarında hububat üretiminde karlılığı artırmanın en önemli yolu birim alandan elde edilen verimi artırmaktan geçecektir.
2. Baklagil tarımı (nohut, mercimek, fasulye) nispeten karlı bir üretim şeklidir. Baklagillerin toprağa azot bağladığı da dikkate alındığında özellikle münavebeye dâhil edilmesi anlamlı olacaktır.
3. Yem bitkileri (fiğ, mısır, yonca) teşvik desteği kapsamında olduğu ve hayvancılıkta kaba yem ihtiyacının karşılamadaki önemi de düşünüldüğünde üreticilerin özellikle gündeme alması anlamlı olacaktır. Ayrıca yem bitkileri ekim alanlarının oranı bir bölgenin tarımsal gelişmişliğinin göstergelerinden biri olarak kabul edilmektedir.
4. Şeker pancarı (endüstri bitkisi) ekim alanlar ilimizde her geçen gün azalmaktadır. Bu durum önemli oranda karlılık oranının düşük olmasından kaynaklanmaktadır.
5. İlimizde sebze (salatalık, domates, patlıcan, biber, lahan, kavun, karpuz) üretimi tabloda da görüldüğü gibi oldukça karlı görünmektedir. Üreticilerimiz bu hususu dikkate almalıdır.
6. Meyvecilik (kayısı, elma, armut, ceviz, kiraz, vişne, üzüm) ilimizdeki en karlı tarımsal üretim çeşidi olarak ortaya çıkmaktadır.

11.6. Pütürge'de Hayvansal Üretim

Pütürge'nin hayvansal üretim düzeyi ve dağılımı ile il üretimi içindeki payları Tablo 11.7.'de verilmiştir

Tablo 11.7. İlçenin İl ve Ülke ile Karşılaştırmalı Olarak Hayvan Varlığı (Adet)

	Pütürge	%	Malatya	%	Türkiye
Büyükbaş Hayvan	8.243	6,5	127.728	0,9	14.022.347
Küçükbaş Hayvan	5.620	2,1	265.254	0,7	35.782.519
Yumurta Tavukçuluğu	1.350	0,4	378.843	0,4	84.677.290
Et Tavukçuluğu	-	-	1.401.026	0,8	169.034.283
Arı Kovanı	6.785	8	84.659	1,3	6.348.009
Su Ürünleri Üretimi (Ton)	-	-	2.970	3,0	100.239

Kaynak: TÜİK,2012

İlçenin hayvan varlığına ilişkin Tablo 11.7. incelendiğinde ilçede ticari amaçlı yumurta tavukçuluğu ve et tavukçuluğunun yapılmadığı görülmektedir.

İlin toplam büyükbaş hayvan varlığının %6,5'i; küçükbaş hayvan varlığının ise %2,1'i Pütürge ilçesindedir. Arıcılık ilçede önemli tarımsal faaliyetlerden birisidir ve ilin kovan varlığının %8'i ilçede bulunmaktadır.

dır. İlçenin doğal yapısı ve florası arıcılık yapmaya uygundur. İlçenin genel anlamda hayvancılık sektöründe daha iyi noktalara gelmesini sağlamak amacı ile hayvancılığa yönelik projeler yapılmalıdır.

11.7. Tarımsal Gelişim İçin Alınacak Bazı Tedbirler

1. Çok sayıda ve dağınık yapıdaki parsellerden oluşan tarım işletmelerinde bütünlüğün sağlanması, arazi parçalanmasının önüne geçilmesi ve iyi işleyen bir tarım arazisi piyasasının tesis edilmesine yönelik hukuki ve kurumsal düzenlemeler yapılmalıdır.
2. Mevcut su iletim ve dağıtım tesislerinde toprak kanallar ile klasik sistemler yenilenerek kapalı sisteme geçiş hızlandırılmalı ve tarla içi sulamalarda modern sulama yöntemleri yaygınlaştırılmalıdır.
3. Tarımsal destekler, tarım havzaları ve parselleri bazında, sosyal amaçlı ve üretim odaklı olarak düzenlenmeli, desteklerde çevre ile bitki, hayvan ve insan sağlığı dikkate alınmalı, tarımsal desteklerin etkinliği izlenerek değerlendirilmelidir. Ayrıca, tarım sigortalarının kapsamı genişletilerek yaygınlaştırılmalıdır.
4. Tarımsal ürün ihrac pazarları geliştirilerek, talebe uygun nitelik ve nicelikteki ürünlerin ihracatına yönelik destek programları uygulanmalıdır.
5. Gıda güvenliğini temin edecek, ürün piyasalarında ve çiftçi gelirlerinde istikrar sağlayacak etkin stok yönetimi, üretim, pazarlama ve tüketim zincirinde kayıpların azaltılması, piyasaların düzenlenmesine ilişkin idari ve teknik kapasitenin güçlendirilmesi ve dış ticaret araçlarının etkin kullanılması hususlarında iyileştirmelere gidilmelidir. Üretici örgütlerinin pazara erişimi kolaylaştırılmalıdır.
6. Tarım ve sanayi işletmelerinin işbirliği ve entegrasyonu sağlanmalı, yerel ve geleneksel ürünlerin katma değerini ve ihracata katkısını artıracak tedbirler alınmalı, tarımsal bilgi sistemlerinin, ortak kullanıma izin verecek şekilde entegrasyonu sağlanmalıdır.
7. Tarım sektörüne yönelik mesleki ve teknik eğitim ile yayım konularında bilgi ve iletişim teknolojilerinden etkin bir şekilde faydalanılmalıdır.
8. Katma değeri yüksek ürünlerin geliştirilmesine, gen kaynaklarının korunmasına, ıslah çalışmalarına, nanoteknoloji ve biyoteknolojiye yönelik araştırmalara öncelik verilmeli, tarım ve gıda odaklı teknoparklar ile sektörel teknoloji platformlarının tesis edilmesi sağlanmalıdır.
9. Topraksız tarım, organik tarım, iyi tarım, örtü altı tarım vb. uygulamalar özendirilmelidir.
10. Tarım ve gıda işletmelerinin güvenilir üretim için hijyen mevzuatına uyum süreci, modernizasyon yatırımlarıyla hızlandırılmalı ve bu amaçla söz konusu işletmelerin finansman ihtiyacına yönelik kaynak ve mekanizmalar çeşitlendirilmelidir.
11. Tarım ve işlenmiş tarım ürünlerinde güvenilirliğin denetimi etkinleştirilmeli, akredite bir kontrol ve denetim sistemi oluşturulmalı, genetiği değiştirilmiş organizma içerenler başta olmak üzere ileri teknoloji kullanılarak üretilmiş ürünlere yönelik biyogüvenlik kriterleri etkin olarak uygulanmalıdır.
12. Hayvancılıkta etçi tip sığır ve koyun yetiştiriciliğinin geliştirilmesine ağırlık verilmelidir. Uygulanan sağlık politikaları İşletme Odaklı Koruyucu Veteriner Hekimlik Sistemi ve hayvan refahını da içerecek şekilde yeniden düzenlenmelidir.

13. Kültür ırkı hayvan sayısının artırılması ve suni tohumlamanın yaygınlaştırılması özendirilmeli, hali hazırda Türkiye ortalamasının altında olan hayvan başına süt ve et verimi yükseltilmelidir.
14. Çayır ve mera alanlarının tespit, tahdit, tasnif ve ıslah çalışmaları hızlandırılmalı, daha etkin ve verimli kullanımı sağlanmalı, yem bitkisi ihtiyacı üretim ve ürün çeşitliliğindeki artışla karşılanmalıdır.
15. Su ürünleri yetiştiriciliğinde, çevresel sürdürülebilirlik gözetilerek, ürün çeşitliliği ve markalaşma ile uluslararası pazarlarda rekabet edebilirliğin artırılması sağlanmalıdır.
16. Malatya'da büyükbaş hayvancılıkta suni tohumlama uygulaması oldukça iyi seviyeye ulaşmıştır. Ancak yerli hayvanların önce melez, sonra genetik değeri yüksek kültür ırklarına dönüşümünün çok uzun zaman alacağı dikkate alınarak bu uygulama devam ettirilmelidir.
17. Hayvancılık üretim girdilerinin %60-70'ini oluşturan yem giderleri, hayvancılığın gelişimini olumsuz etkilemektedir. Bu alandaki destekleme uygulamalarına devam edilmelidir. Ayrıca, mera ıslahı ve düzenlemeleri de bu konuda büyük önem taşımaktadır. Çünkü en ucuz yem ancak meradan sağlanabilmektedir. Bu anlamda özellikle modern süt sığırcılığı ve sığır besiciliği işletmesi kurmak isteyen çiftçilere hibe şeklinde destekler sağlanmalıdır.
18. Malatya'da çiftçilerin ürettiği süt ve süt mamullerinin değer fiyata satılamaması da oldukça önemli bir sorundur. Bu durum en temelde ildeki çiftçilerin gelişmiş bir örgütlenme yapısına sahip olmamasından kaynaklanmakta ve hemen tüm ürünlerde pazarlama sorunlarının yaşanmasına yol açmaktadır.
19. Tarım ve hayvancılığa verilen teşvikler gerek icra kuruluşlarındaki uzmanların gerekse de yararlanacak üreticilerin takip edemeyeceği kadar karmaşık ve çok başlıklı hale gelmiştir. Bu durum teşviklerden etkin bir şekilde faydalanmayı zorlaştırmaktadır, bu yüzden uygulama daha sade ve daha anlaşılır hale getirilmelidir.
20. Tarımsal yayımdan sorumlu kuruluşlar tarımda ve tarımsal işlemlerde yaşanan hızlı değişimi de dikkate alarak yayım çalışmalarını daha sistematik ve daha yaygın hale getirmelidir. Bu konuda WEB siteleri, çiftçi mektupları, TV programları, tarla gösterileri, lider çiftçilere yönelik panel, konferans, çalıştay vb. tekniklerden daha etkin yararlanılmalı ve bu konuda yapılanlar bir paket program olarak kamuoyuna ve çiftçilere duyurulmalıdır.
21. Tarımsal üretimin kalite ve miktar olarak artırılması için yeni tür ve yöntemlerin tanıtıldığı demonstrasyon bahçeleri/tarlaları, model işletmeler, seralar ve/veya çiftlikler oluşturulmalıdır.
22. Özel ağaçlandırma uygulamaları ile orman vasfını kısmen ya da tamamen kaybetmiş araziler de badem, ceviz, alıç, böğürtlen vb. başta olmak üzere orman meyveleri ile özel müteşebbisler eliyle ağaçlandırılmalı ve böylelikle ekonomiye kazandırılmalıdır.

12. PÜTÜRGE'DE MADENCİLİK

Türkiye, maden çeşitliliği ve rezervleri açısından, dünyada madencilikte adı geçen 132 ülke arasında toplam maden üretimi itibarı ile 28. üretilen maden çeşitliliği açısından da 10. sırada yer almaktadır.

Türkiye, bor ve linyite ilave olarak; mermer, trona, barit, krom, manyezit gibi madenler açısından dikkate değer rezervlere sahiptir. Buna karşın; petrol, doğalgaz ve taşkömürü başta olmak üzere, özellikle enerji hammaddeleri alanında kendine yeterli olmaktan uzaktır. Ayrıca mevcut demir cevherlerinin büyük çoğunluğunun düşük tenörlü oluşu ve bu nedenle değerlendirilememesi, bu tip madenler yönünden dışa bağımlılığı artırmaktadır.

Türkiye'de toplam 267 altın yatağında 6.500 ton rezerv olduğu tahmin edilmektedir. Maden İşleri Genel Müdürlüğüne verilmiş ruhsat sahalarında yapılan incelemeler sonucunda 800 ton görünür altın rezervi ve 1.926 ton gümüş rezervi tespit edilmiştir.

Türkiye'de yapılan araştırmalarda, 650 civarında renk ve dokuda mermer çeşidinin bulunduğu belirlenmiştir. Bugünkü verilere göre Türkiye'de 3.8 milyar m³ işletilebilir mermer, 2.7 milyar m³ işletilebilir traverten ve 995 milyon m³ işletilebilir granit rezervi olmak üzere toplam 7.495 milyon m³ doğal taş rezervi bulunmaktadır. Bu verilere göre de dünya doğal taş rezervinin yaklaşık % 40'ı Türkiye'de bulunmaktadır. Bunların yanı sıra, dünya bor rezervinin %72'si, dünya feldspat rezervinin %23'ü, Bentonit rezervinin %20'si Türkiye'de bulunmaktadır. Dünyada ikinci büyük soda külü rezervi olan Beypazarı Trona yatağını işletmek üzere kurulan tesis, yılda 1 milyon ton soda külü, 100 bin ton sodyum karbonat üretimi ile dünya tüketiminin %2,5'ini karşılamaktadır.

Türkiye yer altı kaynakları bakımından çok çeşitlilik ve birçok alanda büyük rezervler bulundurmasına rağmen madenlerimiz hammadde olarak direk ihraç edilmekte ve kaynak zayıfatı oluşturmaktadır. Bugün dünya ekonomisine yön veren ülkelerden biri olan Çin dünyadaki ve ülkemizdeki madenlerimizi tüvenan cevher yani işlenmeden almakta uç ürünler haline dönüştürüp tekrar dünyaya pazarlamaktadır. Ülkesine uç ürünlerin gelmemesi için yüksek vergi oranları uygulamakta olup, ülkesinde üretilene ise vergi indirimine giderek teşvik uygulamaktadır. Ülkemizde de madenlerimizin uç ürüne dönüştürülmesi için teşvikler artırılmalı ve kaynak zayıfatı önlenmelidir. Böyle devam etmesi halinde zengin ve yüksek kaliteli yer altı kaynaklarımız hızla tükenecek ve madencilikte de dışa bağımlı hale gelmemiz kaçınılmaz olacaktır.(Anonim,2010a).

Onuncu Kalkınma Planına (2014-2018) göre Türkiye'de madencilik sektörünün GSYH içerisindeki payı 2006 yılında yüzde 1,2 iken, 2012 yılında yüzde 1,5'e yükselmiştir. Toplam ihracat 2006 yılında 1,1 milyar dolar iken 2012 yılında 3,2 milyar dolara yükselmiş olup, ihracatın büyük bir kısmı doğal taş, bakır, çinko, krom, feldspat ve bordan oluşmaktadır. Toplam ithalat 2006 yılında 22 milyar dolar iken 2012 yılında 42,2 milyar dolara yükselmiş olup, bunun yaklaşık 39,5 milyar dolarlık kısmını ham petrol ve doğal gaz, 1,1 milyar dolarlık kısmını taşkömürü, 1,1 milyar dolarlık kısmını ise demir oluşturmaktadır.

Son yıllarda enerjide dışa bağımlılığın azaltılmasına ve sanayide hammadde ihtiyacının karşılanması na yönelik maden, enerji hammaddeleri ve jeotermal kaynak arama yatırımları için ayrılan kaynaklar önemli oranda artırılmıştır. Bu kapsamda maden ve jeotermal kaynak aramaları için Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğüne (MTA) ayrılan ödenek 2006 yılında 32 milyon TL iken, 2013 yılında 200 milyon TL'ye, petrol ve doğalgaz aramaları için TPAO'ya ayrılan ödenek ise aynı yıllarda 450 milyon TL'den, 1.050 milyon TL'ye çıkarılmıştır.

Gelişmekte olan ülkelerin, özellikle Çin ve Hindistan'ın, hızlı büyüme eğilimleri, dünya maden piyasasını etkileyerek maden fiyatlarında yüksek artışlara neden olmaktadır.

Türkiye 2012 yılı itibarıyla 797 milyon dolar ve %46'lık pazar payıyla bor ürünleri ihracatında dünyadaki lider konumunu sürdürmektedir. Ayrıca, ham mermer ihracatı 2006 yılındaki 238 milyon dolar seviyesinden 2012 yılı itibarıyla 881 milyon dolar seviyesine ulaşmıştır.

Madencilik sektöründe; ruhsat güvencesinin artırılması, karmaşık ve uzun izin süreçlerinin basitleştirilmesi, ihraç edilen madenlerin yurtiçinde işlenerek oluşan katma değer artırılması, başta özel kesim olmak üzere arama faaliyetlerinin artırılması, kamu kuruluşlarının yeniden yapılandırılması ve verimliliklerinin artırılması, madencilik faaliyetlerinin diğer sektör faaliyet ve yatırımlarıyla eşgüdümlü şekilde planlanması, madencilik firma ve işletmelerindeki ölçek ve teknoloji sorununun giderilmesi ihtiyacı devam etmektedir. (Anonim, 2013a).

Ülkemiz maden potansiyelinin sağlıklı tespit edilmesi, üretim için gerekli hammadde arz güvenliğinin sağlanması ve madenlerin yurtiçinde işlenip katma değerinin yükseltilerek ülke ekonomisine katkısının artırılması temel amaç olmalıdır.

Malatya ili de, sahip olduğu jeolojik yapı gereği çeşitli maden yatakları oluşumu için uygun bir ortam sunmaktadır. Bölgede yapılan araştırmalar sonucu endüstriyel hammadde ve metalik maden yatak ve zuhurları ortaya çıkarılmıştır. Türkiye'nin tek, dünyanın da sayılı profilit yataklarından biri Malatya Pütürge'de bulunmaktadır. Metalik maden açısından, bu yöre demir ve bakır yönüyle zengindir. Ayrıca ilde dolomit, florit, vermikülit, mermer ve çimento hammaddeleri bulunmaktadır. (Anonim, 2013c)

Malatya ilinde yatırım yapılabilecek ve ilin kalkınmasında lokomotif olabilecek dört önemli yer altı kaynağı bulunmaktadır. Bunlar başta demir olmak üzere mermer, seramik ve çimento hammaddeleridir (Anonim, 2013c).

Türkiye'nin en büyük demir rezervleri Malatya'nın Hekimhan ve Kuluncak ilçelerinde bulunmaktadır. Hekimhan'da Hasançelebi, Karakuz ve Deveci demir yataklarının toplam rezervleri yaklaşık 1,7 milyar tondur. Bu rezerv geliştirildiğinde 2 milyar tona çıkılabilecektir. Bunun yanı sıra aynı bölgede MTA Orta Anadolu Bölge Müdürlüğü'nün (Malatya) sondaj çalışmaları devam etmektedir. Sondaj çalışmalarıyla bu rezervlerin 3-3,5 milyar tona çıkılabileceği düşünülmektedir (Anonim, 2013c).

Türkiye'nin en önemli demir yataklarından biri olan Hekimhan-Hasançelebi demir yatakları Malatya'dadır. Hekimhan-Hasançelebi'de yaklaşık 1 milyar ton, Hekimhan-Deveci'de 40 milyon ton, Hekimhan-Karakuz'da 14.5 milyon ton görünür ve muhtemel rezerv bulunmaktadır. Türkiye'deki demir yataklarının toplam potansiyelinin yarısından fazlasını oluşturan Hasançelebi Demir Yatağı yüksek titan içeriği nedeniyle işletilememektedir (Anonim, 2013c). Akçadağ yöresindeki mermer yatakları Malatya'nın diğer önemli bir maden kaynağıdır.

Pütürge, profilit madeni bakımından dünyanın en önemli yataklarından birine sahiptir. Bu maden Ülkemizde yalnızca Pütürge'de bulunur. Profilit yatakları Pütürge ilçesi Babik Köyü civarında yer alır. Bu yataklarda 20 milyon ton rezerv bulunmaktadır (Anonim 2013c).

Profilit; saydam, ıslıtlı, yumuşak, beyaz ve grimsi renkli topraklı bir yapıdaki yer altı zenginliğidir. Bu maddenin önemi günümüz koşullarında daha da ön plana çıkmış ve en çok ihtiyaç duyulan, aranan bir

maden haline gelmiştir. Beyaz çimentonun yanı sıra, seramik, boya, cam, porselen, kağıt, tekstil ve plastik sanayinde kullanılmaktadır. Bu kullanım alanlarının dışında daha bir çok alanda kullanılan profilitin, kullanım alanı her geçen gün artmaktadır.

Profilit, hammadde olarak il dışına gönderilmektedir. Bu yer altı zenginliğimizin ilimizde ya da ilçemizde değerlendirecek tam ya da yarı mamul hale getirecek tesislerin kurulmasına yönelik yapılacak çalışmalar il ve ilçe ekonomisine katkısının sağlanabilmesi açısından çok önemlidir.

Pütürge ilçesi maden varlığı bakımından ilimizin en önemli ilçelerinin başında gelmektedir. Profilit'in yanı sıra ilçede bakır, demir, kurşun, çinko gibi maden rezervleri tespit edilmiştir. Bu maden rezervleri üzerinde yapılacak çalışmalar bu madenlerin ekonomiye kazandırılmasını sağlayacaktır.

13. PÜTÜRGE'DE ULAŞIM

Türkiye'de yurt içi yük taşımacılığında karayollarının payı yüzde 90, yolcu taşımacılığında ise yüzde 95'dir. Sektörde küçük bir paya sahip olan deniz yolu yük taşımacılığının payı yüzde 2,8 seviyesindedir. Yurt dışı yük taşımalarında denizyolu, yolcu taşımalarında ise havayolu ağırlığını korumaktadır. Demiryolu yoğunluğu açısından Türkiye, AB üyesi ülkelerle karşılaştırıldığında en az yoğunluğa sahip ülkedir (Anonim, 2008a).

Bütün yerleşim alanları için ulaştırma ve erişilebilirlik gelişmenin temelini oluşturur. İlke basit ve açıktır: Ulaşamadığınız yeri geliştiremezsiniz. Zira toplumsal kalkınmanın itici gücü olan bilgi ve kültür yönetiminin, sanat faaliyetlerinin, enerji üretiminin, sanayileşme ve turizm ihtiyaçlarının alt yapısını ulaştırma sektörü oluşturmaktadır.

Ulaştırmanın gelişimi doğrudan ekonomik gelişme ile ilgilidir. Ülkelerin gelişmişlik düzeyi ile ulaşım sistemlerinin etkinliği arasında doğrusal bir ilişki vardır. Gelişmiş ülkeler yalnızca karayollarını değil bütün taşımacılık sistemlerini teknoloji ışığında düzene koymakta elektrik, su, yağmur suyu, ısıtma ve çöp toplama gibi alt yapı ihtiyaçlarını ulaştırma sistemleriyle birlikte tasarlamaktadırlar.

Malatya, Doğu Anadolu'dan batı bölgelere, Akdeniz'e ve Güneydoğu'ya giden yolların geçiş merkezi olması nedeni ile karayolları bakımından gelişmiştir. Malatya'da bulunan devlet yolları toplam uzunluğu 468 km, il yolları toplam uzunluğu ise 454 km, bölünmüş yol toplam uzunluğu ise 225 km'dir (Anonim, 2010a). Bu verilere göre Türkiye'deki devlet yollarının %1,5'i, il yollarının %1,9'u, bölünmüş yolların ise %1,6'sı ilimizde bulunmaktadır. Bu rakamlar, bölge ve Türkiye ortalamalarıyla kıyaslandığında Malatya'nın iyi bir ulaşım ağına sahip olduğu söylenebilir.

Pütürge ulaşım imkânları açısından iyi bir konumdadır. İlçe Malatya il merkezine 88 km. mesafede olup, yolun tamamı asfaltdır. İlçenin sert iklimi, son yıllarda motorlu araç sayısının artması, yolun dar ve büyük bir bölümünün rampa olması, ayrıca tamamen virajlı bir yapıya sahip bulunması sık sık trafik kazalarına ve ulaşımda güçlüklerle sebebiyet verdiğinden 2005 yılında programa alınan Malatya-Pütürge Kubbe Dağı mevkiindeki yolun genişletme ve yeniden asfaltlama çalışmaları bitirilmiştir. 2008 yılı içerisinde ise Kubbe dağı mevki ve Tepehan yol ayrımı arasında yol genişletme çalışmalarına başlanılmış ve bu çalışmalar bitmiştir.

Ayrıca, Pütürge-Gerger, Pütürge-Kâhta, Pütürge-Kale ilçeleri arasında yol bağlantısı bulunmasına rağmen mevcut yolların yetersizliği, alt yapı hizmetlerinin bulunmaması bu ilçeler arasında ulaşım bağlantısında sıkıntılara yol açmıştır. 2010 yılı içerisinde bu yolların daha iyi hizmet vermesi için Pütürge-Kale arası yol genişletme çalışmaları işi ihale edilmiş olup, 2011 yılı içerisinde yine Pütürge-Kale yolunun stabilizesi bitirilerek 1. kat asfalt ihalesi yapılmıştır.

2009 yılında ilçeye bağlı Erdemler, Örnekköy, Esencik, Gündüz, Şalyan, Arıtoprak, Tekederesi, Söğüt, Kavaklıdere, Ormaniçi, Yazı Mevkii, Kökpınar, Özdoğanlar Mezrası, Bayır Elmaslar, Karan, Sorguçlu, Ulutaş köy yollarının stabilize işinin hazırlanan projeler doğrultusunda ihaleleri yapılmıştır. 2010 yılı içerisinde bu işlerin tamamı bitirilmiştir. Ayrıca Tepehan-Nemrut yolu genişletme çalışmaları 2009 yılı sonu itibarıyla bitirilmiş olup, 2010 yılı içerisinde yolun asfaltlanması için çalışmalara başlanmış ve 2011 yılında 1.kat asfalt yapılmıştır.

Pütürge ilçe merkezinin Malatya ile bazı il merkezleri ve diğer ilçelere olan uzaklıkları Tablo 14.1’de verilmiştir.

Tablo 13.1. Pütürge’nin, Önemli Merkezler ile Komşu İl ve İlçelere Uzaklığı

İl Adı	Uzaklık (Km)	İlçe Adı	Uzaklık (Km)
Ankara	756	Merkez	88
İstanbul	1.202	Akçadağ	106
İzmir	1.368	Arapgir	186
Bursa	1.212	Arguvan	156
Adana	474	Battalgazi	96
Antalya	1.115	Darende	197
Elazığ	116	Doğanşehir	148
Diyarbakır	248	Doğanyol	35
Adıyaman	124	Hekimhan	168
Kahramanmaraş	306	Kale	61
Sivas	333	Kuluncak	198
Erzincan	376	Pütürge	0
Tunceli	251	Yazihan	128
Kayseri	434	Yeşilyurt	96

Kaynak: BİLSAM Ar-Ge Birimi

14. İSTİHDAM VE İŞSİZLİK

14.1. Türkiye’de İstihdam, İşsizlik ve Yoksulluk

Türkiye’de her yıl yaklaşık 800 - 850 bin kişi çalışabilir çağ nüfusuna katılmaktadır. Yine bu sayının yaklaşık yarısı yani 400–450 bin kadar çalışma hayatına girmektedir. Her yıl yaklaşık 150-200 bin kişinin tarım sektöründen sanayi ve hizmet sektörüne kaydığı da dikkate alınırsa, Türkiye’nin var olan işsizliği şimdiki düzeyinde tutmak için dahi her yıl ortalama 600-700 bin kişiye iş üretmesi gerekmektedir. Bu sayının yakalanması işsizlik oranını sabit tutacak, altına düşülmesi işsizlik oranını artıracak, üzerine çıkılması ise işsizlik oranını azaltacaktır.

Mevcut durumdaki yaklaşık 3 milyon işsiz varlığı da dikkate alınırsa işsizlik sorununu çözebilmesi için Türkiye’nin 10 yıl süreyle her yıl bir milyon kişiye iş üretecek bir projeksiyon geliştirmesi gerekmektedir. Oysa Türkiye 2003–2010 yılları arası her yıl ortalama 550 bin kişi istihdam edebilmiştir. Bununla birlikte 2011 ve 2012 yıllarında bir milyon hedefi yakalanmıştır.

Tarım sektöründe istihdamın azalması sonucunda ve 2001 krizinin etkisiyle işsizlik oranı 2000 yılında yüzde 6,5 iken, 2005 yılında yüzde 10,3’e, 2008 yılında yüzde 13,6’ya, 2009’da ise %15,5 seviyesine yükselmiştir. Ancak, son iki yılda işsizlik oranında belirgin bir gerileme görülmüş ve bu oran %10’un altına düşmüştür. Genel işsizlikten yaklaşık iki kat daha fazla olan genç işsizlik ise hala önemini korumaktadır.

2012 yılı itibarıyla Türkiye’de toplam iş gücü 27 milyon 812 bin, toplam istihdam ise 25 milyon 367 bin kişidir. 2 milyon 541 kişi ise işsizdir. Buna göre işsizlik oranı %9,1’dir. Tarım dışı işsizlik oranı %11,4’dür. Genç nüfus işsizlik oranı ise %18,1’dir.

Yine 2012 itibarıyla Türkiye’de işgücüne katılım oranı ise %50,7’dir. Ülkemizde 15 yaş üstünde yaklaşık 54 milyon kişi var olup bunlardan 27 milyonu işgücü piyasasının dışındadır. İşgücüne dâhil olmama sebepleri ise %14,8’i için eğitim – öğretim, %14,4’ü için emeklilik, %12,6’sı için çalışamaz halde olmak, %44,6’sı için ev işleriyle meşguliyet, %7,2’si çalışmaya hazır olup iş aramak olarak belirlenmiştir (TÜİK, 2012).

Kalkınma Bakanlığı tarafından hazırlanan ve 2014-2018 dönemini kapsayan onuncu 5 yıllık plana göre önümüzdeki yıllara yönelik istihdam, işsizlik vb. alanlara yönelik öngörüler Tablo 15.1’de verilmiştir.

Tablo 14.1. İstihdam ve Çalışma Hayatında Gelişmeler ve Hedefler

	2006	2012	2013	2018
İşsizlik Oranı	10,2	9,2	9,2	7,2
İşgücüne Katılma oranı	46,3	50,0	51,1	53,8
İstihdam Oranı	41,5	45,4	46,4	49,9
Kadın İşgücüne Katılma Oranı	23,6	29,5	30,9	34,9
Gençlerde İşsizlik Oranı	19,1	17,5	16,5	13,0
Ücretli İstihdam Oranı	58,9	63,0	64,0	70,0
Kayıt Dışı İstihdam Oranı	47,0	39,0	37,5	30,0
Lise ve Üstü Eğitimli olanların İşgücü İçerisindeki Payı	35,2	38,5	39,2	42,0
Uzun Süreli İşsizlerin Toplam İşsizler İçerisindeki Payı	35,8	24,8	24,0	18,0
İŞKUR’a Kayıtlı İşsizlerin İşe Yerleştirilme Oran	12,3	23,5	35,0	50,0

Türkiye’de yoksul kesimlerle zengin kesimler arasındaki aşırı gelir farkı alınmaya çalışılan tedbirlere rağmen kapatılamamaktadır. Tablo 15.2 bu durumu açıkça göstermektedir. Ülkemizde en zengin kesim toplam gelirin %45,2’sini alırken en yoksul %20’lik kesim ancak %6.5’ini alabilmektedir. Bununla birlikte yeterli olmasa da sosyal yardım harcamalarında geçmiş yıllara göre önemli artışlar sağlanmıştır. 2006 yılında toplam kamu sosyal yardım harcamalarının GSYH’ya oranı yüzde 0,86 iken, bu oran 2011 yılında yüzde 1,18’e yükselmiştir (Anonim, 2013a).

Tablo 14.2. Gelir Gruplarının Toplam Gelirden Aldıkları Paylar

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Birinci Yüzde 20 (En Yoksul)	5,8	6,4	6,4	6,2	6,5	6,5
İkinci Yüzde 20	10,5	10,9	10,9	10,7	11,1	11,0
Üçüncü Yüzde 20	15,2	15,4	15,4	15,3	15,6	15,5
Dördüncü Yüzde 20	22,1	21,8	22,0	21,9	21,9	21,9
Beşinci Yüzde 20 (En Zengin)	46,5	45,5	45,3	46,0	44,9	45,2
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Gini Katsayısı	0,40	0,39	0,39	0,39	0,38	0,38

Kaynak: TÜİK kayıtları 2012.

14.2. Malatya’da İstihdam, İşgücü ve İşsizlik

İş-Kur kayıtlarına göre Aralık 2012 tarihi itibarıyla Malatya’da 26.960 kayıtlı işsiz vardır. Bu rakamlar 2007 yılında 10.200, 2008 yılında 15.169, 2009 yılında 25.125, 2010’da 21.487 kişidir. Üç yıl üst üste %50’nin üzerinde artan işsiz sayısı 2010 yılından itibaren inişe geçmiştir (Anonim, 2012).

İlimizdeki işsizlik sorununun çözülmesinde işadamlarına daha fazla sorumluluk düşmektedir. İlimizde istihdamdaki büyüme oranı genel ekonomik büyümenin oldukça gerisinde seyretmektedir. Ekonomideki iyileşme aynı oranda istihdama yansımamaktadır. Yine ilimiz sanayisinin Türkiye ekonomisindeki payı, istihdamdaki payın çok üzerindedir. Tüm bunlar elde edilen kâr artışının istihdam artışına yol açmadığı, işletmelerin elde ettiği büyümeyi işçi artışıyla sağlama yerine çalışma saatlerini artırarak sağlama eğiliminde olduklarına işaret etmektedir.

İlimizdeki toplam 6.468 civarındaki işletmenin yaklaşık yarısı sadece bir kişiyle çalıştırılmaktadır. 250’den fazla eleman çalıştıran işletme sayısı sadece 16’dır. Bu rakamlar, Malatya’nın istihdam sağlama kapasitesinin istenilen seviyede olmadığına işaret etmektedir.

14.3. Pütürge’de İşsizlik

Pütürge ve diğer ilçelerin işsizlik durumu İş-Kur kayıtları dikkate alınarak tablo 14.3’de verilmiştir.

Tablo 14.3. İlçelerin İşsizlik Durumu

İlçeler	İşsiz Sayısı
Akçadağ	3.167
Arapgir	917
Arguvan	476
Battalgazi	3.279
Darende	1.921
Doğanşehir	3.205
Doğanyol	170
Hekimhan	3.125
Kale	201
Kuluncak	688
Merkez	10.879
Pütürge	795
Yazıhan	1.808
Yeşilyurt	2.176
Toplam	26.960

Kaynak: İş-Kur Kayıtları, 2012

Tablo 14.3’de de görüleceği üzere Pütürge, Malatya’nın ilçeleri arasında işsiz sayısı açısından onuncu sırada yer almaktadır.

15. PÜTÜRGE DURUM ANALİZİ (GZFT Analizi)

Başardıklarımız / Kazanımlarımız

- Profilit madeninin çıkarılıp işletilmesi
- Orman varlığının iyi düzeyde olması
- Arıcılık ve bal üretiminde gelineen düzey
- Nohutlu'da elma yetiştiriciliğinde yakalanan düzey

Güçlü Yanlarımız

- Karakaya barajına sınır olması
- Su kaynaklarının bolluğu
- Nemrut Dağı Milli Parkı
- Orman varlığı
- Toplum ve STK arasındaki ilişkilerin iyi olması
- Rüzgar enerji potansiyeli

Zayıf Yanlarımız / Sorunlarımız

- İl merkezine uzak olması
- Kış şartlarının ulaşım da ortaya çıkardığı zorluklar (Kubbe dağı)
- Dağınık yerleşim ve engebeli coğrafya
- Genç nüfusun azlığı
- Negatif göç
- Deprem bölgesi olması
- Tarım alanlarının az oluşu
- Kalifiye elaman yetersizliği
- İşsizlik ve yoksulluk
- Eğitim kurumlarında yaşanan eksiklikler
- Kamu personelinin uzun süreli kalmaması
- Konut sorunu
- Doğal gaz olmayışı
- Turizm konaklama tesislerinin yetersizliği
- Kız çocukların okullaşmasında yaşanan sorunlar
- Okul öncesi okullaşma oranının düşük olması
- Eğitim ve sağlık alanında yaşanan sorunlar

- Sanayi tesisinin olmaması
- Elektrik kesintilerinin sık olması
- Üretilen tarımsal ürünlerin pazarlama sorunları

Fırsatlar

- Orman varlığının sunduğu fırsatlar
- Turizmi potansiyeli fırsatları
- Fırat Nehri ve Karakaya Barajından kaynaklanan fırsatlar
- Malatya'nın büyükşehir olması
- Tatlı su balığı yetiştirme olanakları

Risk ve Tehditler

- Göçten kaynaklanan risk ve tehditler
- Deprem bölgesi olmasından kaynaklanan risk ve tehditler
- Kışın yol şartlarından kaynaklanan riskler
- Enerji kesintilerinden kaynaklanan riskler

16. PÜTÜRGE İÇİN STRATEJİK SEKTÖRLER VE GELİŞİM EKSENLERİ

Bir il ya da ilçenin gelişme potansiyeli taşıdığı her alanda gelişme göstermesi mümkün değildir. Bir ülke, bölge, il ya da ilçeyi her alanda gelişmek mümkün değildir. Bu yüzden Pütürge için ekonomik gelişimi sürükleyici bir sektörün ana gelişme eksenini belirlemek, diğer sektörlerin de bu ana eksen etrafında geliştirilmesi gerekir. Bu sektör, Pütürge ekonomisinin bel kemiğini oluşturan turizm olabileceği gibi potansiyel vadeden tarım-hayvancılık, ve madencilik-sanayi gibi alanlardan biri de olabilir.

Bir bölge için ana gelişme eksenini oluşturacak ana sektör ile diğer ilgili sektörleri belirlemek için aşağıdaki ölçütleri göz önüne almak gerekecektir (Koçer, 2007).

1. Bölge için gelişme potansiyeli taşıması
2. Yeterli istihdam alanı oluşturması
3. Hem küçük, hem de büyük sermayeli yatırımlara açık olması
4. Geleceğin sektörleri arasında olması
5. Var olan insan gücü niteliklerine ve altyapısına dayanıyor olması
6. Yüksek katma değer sağlaması
7. Doğal yapıya uygun bir çevre kullanımı gerektirmesi
8. Sürdürülebilir bir gelişme sağlayabilmesi
9. Ulusal destek planları içinde yer alma şansının yüksek olması
10. Mevcut imkânlar üzerinden hızlı örgütlenebilir ve hızlı sonuç üretilebilir olması
11. Tarım istihdamından uzaklaştırılacak kitleye de iş alanları yaratacak olması
12. Dünyadaki gelişme trendinin desteklediği bir gelişme eksenini olması

Türkiye’de son yıllarda tarım sektörünün gerek toplam katma değer ve gerekse istihdam içindeki payı hızla azalmaktadır. Türkiye’de büyümenin sektörel yapısına bakıldığında, en büyük katkının sanayi sektöründen geldiği görülmektedir. 2001–2005 döneminde tarım sektörü büyümesi yıllık ortalama yüzde 1,1 olurken sanayi ve hizmetler sektörleri sırasıyla yüzde 5,1 ve 4,3 oranında büyümüştür. Tarımsal istihdamın toplam istihdam içerisindeki payı ise 2000 yılındaki yüzde 36 seviyesinden 2005 yılında yüzde 29,5 seviyesine inmiştir (Anonim, 2008a).

Bu gelişmeler sonucunda, tarım sektörünün toplam katma değer (GSYİH) içindeki payı da azalmaya devam etmiş ve 2000 yılında yüzde 14,1 seviyesinden 2005 yılında yüzde 10,3, 2006 yılında ise yüzde 9,4 düzeyine gerilemiştir. Oysa aynı dönemde hizmetler sektörünün payı yüzde 62,6’dan yüzde 64,4’e, sanayi sektörünün payı ise yüzde 23,3’ten yüzde 25,4 seviyesine ulaşmıştır (Anonim, 2008a).

Yukarıda bahse konu olan trend devam ederse tarımın ülke ekonomisine sağladığı katkı ve ürettiği katma değer azalmaya devam edecektir. Bu yüzden hızlı gelişme ihtiyacı ile yüz yüze olan Pütürge gibi yerleşim merkezlerinin tarımdan ziyade sanayi, turizm vb. alanlara ağırlık vermesi daha anlamlı olacaktır. Gerek Malatya gerekse Pütürge ekonomisinin lokomotif unsuru olan kayısı üretiminden elde edilecek katma de-

ğır sınırlı düzeyde artma potansiyeline sahiptir. Bütün imkânlar değerlendirilse dahi mevcut kayısı ihracatı en fazla iki kat artırılabilir. Oysa sanayi alanında ortaya konulacak çabalar uzun vadede daha anlamlı sonuçlar üretme potansiyeline sahiptir.

Bu yüzden yapılan çalışmada Pütürge için yukarıdaki değerlendirmeler de göz önüne alınarak ana gelişme alanları aşağıdaki gibi belirlenmiştir.

1. Turizm
2. Tarım ve hayvancılık
3. Madencilik ve sanayi

Bu yaklaşıma göre ana sektörlerin Pütürge ilçesi açısından öncelik ve önem sıralaması turizm, tarım ve madencilik ve buna bağlı sanayi olarak belirlenmiş olmaktadır. Türkiye ve dünyadaki genel öncelik sıralaması ise hizmetler, sanayi ve tarım şeklindedir.

17. PÜTÜRGE İLÇESİ İÇİN STRATEJİK AMAÇLAR

İlçenin mevcut imkânları, potansiyeli, sorunları, güçlü yanları, zayıf yanları ve fırsat olarak değerlendirilecek unsurlar dikkate alındığında ilçe için stratejik amaçlar aşağıdaki sıralanabilir.

1. Yetişmiş insan kaynağı sorununu çözmek
2. Pütürge'nin ulaşım sorunlarını çözmek
3. Pütürge yer altı kaynaklarını değerlendirecek sanayi tesisleri kurmak
4. Enerji alanında yaşanan sorunları çözmek
5. Fırat Nehri ve Karakaya Barajından kaynaklanan potansiyeli harekete geçirmek
6. Rüzgar enerjisinden kaynaklanan potansiyeli harekete geçirmek
7. Eğitimde yaşanan fiziki sorunları çözmek
8. Şiro Havzasının sulama suyu alt yapısını tamamlamak
9. Pütürge turizm alt yapısını geliştirmek
10. İlçe insanının eğitim düzeyini yükseltmek
11. İşsizlik ve yoksulluk sorununu çözmek
12. Kayısı üretiminde kalite ve katma değeri artırmak
13. İlçede tarımsal sanayiye yönelik yatırımlar yapmak
14. Sivil toplum kurumlarını geliştirmek

18. PÜTÜRGE İÇİN KENTSEL GELİŞİM YOL HARİTASI

Bu konuda sorulması gereken ilk soru “planlı ve sürdürülebilir bir kentsel gelişimi nasıl sağlayabiliriz?” sorusu olmalıdır. İkinci aşamada ise “nereden başlamalı?”, “ne yapmalı?” ve “nasıl yapmalı?” soruları önemli hale gelecektir. Bu sorulara cevap olabilecek bazı öneriler aşağıya alınmıştır.

1. Öncelikle ilçe ile ilgili temel göstergeler belirlenerek bir durum tespiti ve analizi yapılmalıdır.
2. İlçeyi farklı kılan unsurlar ve kimlik özellikleri tespit edilmelidir.
3. Bir “İlçe Vizyonu” belirlenmelidir.
4. Kapsamlı bir “İlçe Gelişim Planı” hazırlanmalı, bu plan çerçevesinde ilçenin gelişimi için stratejik amaçlar, genel hedefler, önemli projeler vs. ortaya konulmalıdır.
5. Kamu, özel sektör ve STK’ların da katılımıyla ilçenin “Kentsel Gelişim Stratejik Planı” hazırlanmalıdır.
6. 1/100.000’lik “TRB1 Bölge Planı”, 1/25.000’lik “Malatya Çevre Düzeni Planı” ve yeni çıkan 6360 sayılı Büyükşehir Belediyeleri yasasına uygun olarak ilçenin ileriye dönük konut, sanayi, tarım, turizm, sağlık, eğitim, ulaşım vb alanlar belirlenmelidir.
7. Bölge ve il çevre düzeni planından sonra bu planlarla uyumlu olarak arazilerin imar durumu, bölge tipleri, yapı yoğunluğu, ulaşım hatları, park alanları vb göstermek ve uygulama imar planlarının hazırlanmasına esas olmak üzere 1/2000 ya da 1/5000 ölçekli “İmar Ana Planı” (İmar Master Planı) hazırlanmalıdır. Daha sonra ise kullanılacak alanla ilgili daha çok ayrıntı veren 1/1000 ölçekli “Uygulama İmar Planları” hazırlanmalıdır. Gerek ilimizde gerekse ilçelerimizde yıllardır bu aşamadan önceki planlar olmadığı için uygulama imar planları maalesef “parça bütün ilişkisinden” bağımsız bir şekilde uygulanmıştır. Bu ise ilin plansız bir şekilde gelişmesine yol açmaktadır.
8. Bu çalışmalar kapsamında ilçenin gelişim eksenleri, stratejik sektörleri ve rekabet üstünlüğü olan alanlar belirlenmelidir.
9. Belirlenen vizyon ve hazırlanan plan çerçevesinde her kurumun görev ve sorumluluk alanları açıkça ortaya konulmalıdır.
10. İlçenin gelişiminde etkili olan bütün kurumlar için performans kriterleri tespit edilmelidir.
11. İlçede yetenekli, nitelik sahibi, sosyal zekâ ve iletişim becerisi açısından gelişmiş kadroların yetişmesi için mekanizmalar oluşturulmalı ve bu konuda STK’ların daha aktif olması sağlanmalıdır.
12. Türkiye ve dünyadaki gelişmeler takip edilmeli, kentsel ekonomiler ve yerel kalkınma alanında yaşanan değişimler iyi okunmalı ve geleceğe yönelik projeksiyonlar buna göre belirlenmelidir.
13. Türkiye’nin 2023 yılında en büyük on ekonomiden biri olma ulusal hedefiyle uyumlu yerel hedefler belirlenmelidir.
14. Bu çalışmaların tamamına, ilgili bütün paydaşların katılımı sağlanmalı, özellikle kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları arasında yoğun işbirliği oluşturulmalıdır.
15. İlçedeki bütün kurumların planlı bir çalışma sistemi benimsemesi sağlanmalı, özellikle her kurumun yılın başında çalışma programını, yılın sonunda ise faaliyet raporunu kamuoyuna açıklaması sağlanmalıdır.
16. Bütün bu süreçleri takip etmek ve kurumlar arası eşgüdümü sağlamak için mümkün mertebe herkesi temsil edecek bağımsız bir kurum ya da bir platform oluşturulmalıdır.

19. PÜTÜRGE İÇİN VİZYON ÖNERİSİ

Modern turistik tesislere kavuşmuş; organik tarımın yaygın olarak yapıldığı; maden kaynaklarının ilçede değerlendirildiği; ormanlarıyla kaplı bir Pütürge.

20. PÜTÜRGE İÇİN PROJE ÖNERİLERİ

İlçenin sorunları, güçlü ve zayıf yanları, ilçeyi bekleyen fırsat ve tehditler ile stratejik sektörler ve stratejik amaçlar dikkate alındığında Pütürge için kısa orta ve uzun vadede gündeme alınacak projelerden bazıları aşağıya çıkarılmıştır.

1. Gençlerimize, kadınlarımıza yönelik mesleki eğitim ve istihdama yönelik çalışmalar
2. Turizm faaliyetlerini artıracak projelerin yapılması
3. Tarımsal ürünlerin değerlendirileceği tesislere yönelik projeler
4. İlçenin ürettiği balları tanıtmaya yönelik projeler
5. Eğitimli insan mantalitesini öne çıkarmak için seminer çalışmaları yaygın eğitim metodunun geliştirilmesi.
6. Öğrencilerimizin kültürel ve sosyal yönlerini geliştirebileceği alanların yapılması.
7. Kamu çalışanlarının daha verimli çalışabilmeleri için yaşam standartlarını artıracak projeler.
8. Ulaşım ve ilçenin enerji sorunlarını çözmeye yönelik projeler.
9. Kadınlara özel iş sahaları.
10. Halihazırda demokratikleşme paketi çerçevesinde yerleşim yerlerinin eski isimlerinin tekrar verilmesi sürecinin Pütürge için de değerlendirilip köylerin halk tarafından bilinen ismiyle adlandırılması.

21. SONUÇ VE ÖNERİLER

1. Pütürge için yapılacakların başında bir **ilçe vizyonu** geliştirilmesi gelmelidir. Daha sonra bu vizyona uygun stratejik amaçlar ve hedefler belirlenmeli ve bu hedeflere ulaşılabilmesi için yapılması gerekenler planlanmalıdır. İlçenin bir gelişim ve çevre düzeni planı olmalı, bu plan sürekli zenginleştirilmeli, geliştirilmeli ve revize edilmelidir.
2. İlçenin en önemli turistik merkezi, bir kısmı Adıyaman-Kahta, bir kısmı ise ilçe sınırları içerisinde bulunan Nemrut Dağındaki kalıntılardır. Ancak Nemrut Dağına çıkan turistlerin ilçe ekonomisine herhangi bir katkıları bulunmamaktadır. Burayı cazip bir hale getirebilmek için Malatya-Nemrut yolunda yapılan yol genişletme çalışmalarının biran önce tamamlanarak asfaltlanması, ayrıca Tepahan Beldesine turizm amaçlı tesislerin kurulması yararlı olacaktır.
3. İlçe son 15 yıl içinde nüfusunun yaklaşık yarısını kaybetmiştir. Nüfus kaybı hâlâ devam etmektedir. Sürekli nüfus kaybeden bir kentsel alanı geliştirmek mümkün değildir. Bu yüzden bir an önce yaşanan bu göçü durduracak tedbirler alınmalıdır.
4. Kırdan kente göçü tetikleyen temel faktörler arasında yer alan kırsal alandaki ulaşım altyapısının yetersizliği de giderilmeli, ilçeyi Malatya Merkeze, diğer ilçelere ve köylere/beldelere bağlayan yollar geliştirilmelidir.
5. İlçe insanının eğitim ve kültür düzeyinin yükseltilmesi ve sivil toplumun geliştirilmesi öncelikli hedefler arasına alınmalı ve buna yönelik projeler geliştirilmelidir.
6. İlçenin stratejik unsurlarını, güçlü yanlarını ve ilçeyi diğer ilçelerden farklı kılan kimlik unsurlarını öne çıkaran bir tanıtım stratejisi hazırlanmalı ve her ortam ve fırsat değerlendirilerek ilçenin tanıtımı yapılmalıdır.
7. İlçenin yerel fikri hayatının canlı tutulması, çeşitliliğe, sorgulamaya ve tartışmaya açık toplumsal özelliğinin korunması ve geliştirilmesi için fikir kulüpleri, kültür merkezleri ve kültür-sanat ağırlıklı STK'lar yaygınlaştırılmalı ve desteklenmelidir. Ayrıca eğitsel, bilimsel ve kültürel seminer, konferans ve panel organizasyonları artırılmalıdır.
8. Kentsel dönüşüm yaklaşımı çerçevesinde yeni imar alanları açılmalı, kentsel altyapı tamamlanmalı ve özellikle kadın, genç, engelli ve yoksul vatandaşların kolaylıkla istifade edebilecekleri yeni sosyal yaşam alanları oluşturulmalıdır.
9. İlçenin kanalizasyon hizmet sunumu iyileştirilmeli, katı atık depolamada düzenli depolamaya geçilmelidir.
10. "Herkes için kent" yaklaşımı esas alınarak kentsel hizmetlere engelli, yaşlı ve hareket kısıtlı olan herkesin erişebilmesi sağlanmalı, yeni yapılacak planlama ve kentsel tasarımlarda toplumun dezavantajlı kesimleri dikkate alınmalıdır.
11. İlçenin eğitim düzeyinin yükseltilmesi için okuryazar olmayan nüfus minimize edilmeli, eğitim kurumlarının teknik, fiziki ve entelektüel kapasiteleri iyileştirilmelidir.
12. 2012 yılı verilerine göre Türkiye'de çocuklar (18 yaş altı) toplam nüfusun yüzde 30'unu, gençler (15-24) ise, yüzde 16,6'lık bölümünü oluşturmaktadır. Ülkemizde 15-29 yaş grubundakilerin yüzde 31,4'ü eğitimde, yüzde 47,1'i işgücü piyasasında yer almakta iken yüzde 28,1'i ne işgücünde ne de eğitimdedir (Anonim, 2013a). Bu verilerden hareketle özellikle atıl durumdaki %28.1'lik kesime yönelik ciddi projeler geliştirilmelidir.
13. Gençlerin kentsel yaşama ve karar alma süreçlerine katılımı için etkin bir program uygulanmalıdır. Bu konuda ilgili bütün tarafların katılımıyla bir "**Gençlik Gelişim Stratejisi**" hazırlanmalı ve bu çerçevede kısa, orta ve uzun vadede yapılacaklar ortaya konulmalıdır.

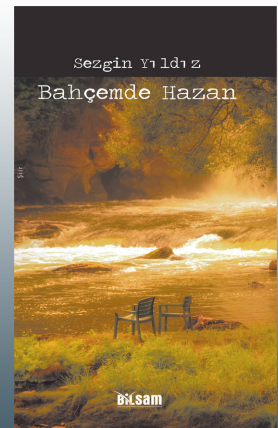
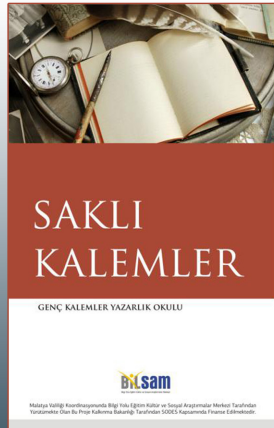
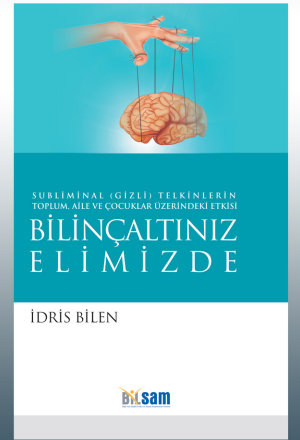
14. Pütürge ilçe kültürünün araştırılması, geliştirilmesi, kültürel ve sanatsal etkinliklerin desteklenmesi, katılımcılığın artırılması ve kentlilik ortak bilincinin geliştirilmesi için plan ve projeksiyonlar hazırlanmalıdır.
15. İlçenin kültürel geleceğini kurgularken, kültür insanlarının görüş ve önerileri alınmalı, resmi ve gayri resmi platformlar oluşturulmalı ve bu etkinlikler yolu ile ilçenin kültür iklimine olumlu katkı sağlanmalıdır. Bu uygulama farklı toplumsal kesimlerin aynı iklimde buluşmalarını da sağlayacaktır. "Pütürge Platformu" adıyla aylık periyotlarla gerçekleştirilecek bir toplantı, bundan sonra nelerin yapılması gerektiğinin ortaya çıkması açısından anlamlı bir başlangıç olabilir.
16. Kültür insanlarının, kültürel faaliyetlerini (kitap, dergi vs.) geliştirmeleri ve yeni kültür insanlarının yetişmesi için özendirici çalışmalar yapılmalıdır. Bu çerçevede sergiler düzenlenmeli, kitap fuarı açılmalı, belirli gün ve haftalar tertiplenmelidir.
17. İstihdamın artırılması için iş gücünün niteliğini geliştirici eğitim programları artırılmalı, girişimcilik kültürü geliştirilmeli ve yeni istihdam alanları oluşturulmalıdır.
18. Son zamanlarda hükümet tarafından açıklanan teşvik uygulamalarında Malatya IV. bölge olarak kabul edilmiş ve yatırım açısından avantajlı illerden biri olmuştur. Kamu, özel sektör ve STK'lar işbirliği yaparak bu hususta tanıtım çalışmaları yapılmalı, raporlar hazırlanmalı ve bu avantaj en iyi şekilde değerlendirilmelidir. Bu, hemen hiçbir sanayi yatırımına sahip olmayan Pütürge için bu bir fırsat olarak değerlendirilmelidir.
19. Başta güneş enerjisi olmak üzere ilçenin yenilenebilir enerji kaynağı potansiyeli belirlenmeli ve bu potansiyel en verimli şekilde değerlendirilmelidir. İlçede enerji üretimi ve maden işletmeciliği özendirilmeli, ilçe bu açılardan bir cazibe merkezine dönüştürülmelidir.
20. İlçede kişi başına düşen GSYİH değerinin, en azından Türkiye ortalamasını yakalayabilmesi için ilçenin iç dinamikleri harekete geçirilmeli, daha yüksek bir yıllık büyüme hedeflenmeli, bunun gerçekleşebilmesi için planlar hazırlanmalıdır.
21. Tarımda verimliliğin artırılması için, AR-GE, eğitim ve yayım faaliyetleri artırılmalı, modern sulama sistemlerinin kullanımı yaygınlaştırılmalı, kümelenme çalışmaları özendirilmeli, çayır ve meraların ıslahı sağlanmalı, hayvancılıkta yüksek verime sahip tür, ırk ve çeşitlerin yetiştiriciliği teşvik edilmelidir.
22. Tarımda ürün değerinin artırılması için markalaşma çalışmaları teşvik edilmeli, organik tarım ve iyi tarım uygulamaları yaygınlaştırılmalı, modern işleme, depolama ve nakliye yöntemleri geliştirilmelidir.
23. Kayısı konusunda yapılması gereken şeylerin başında, kayısıcılığın gelişiminin ve bu konudaki sorunların tek merkezden takibinin yapılabilmesi, kayısı hakkında son sözü söyleyecek bir mercinin oluşması ve bu konuda koordinasyon işlevinin etkin bir şekilde yerine getirilebilmesi amacıyla "Ulusal Kayısı Konseyi"nin oluşturulması gelmelidir. Bakanlık, ticaret odaları, üniversiteler, araştırma ve icra kuruluşları, üretici ve ihracatçı temsilcilerinden oluşacak bu platform mevcut durumda var olan organizasyon ve temsil sorununu önemli oranda çözecektir. Mevcut durumda sahibi, takipçisi ve muhatabı belli olmayan bir sorunla karşı karşıyayız adeta... Bu yüzden bakanlıkta bekletilen bu konuyla ilgili kanun teklifi bir an önce meclis gündemine taşınmalıdır.
24. Kayısı üretiminde bahçe-depo-pazar zincirinin iyi kurulmamış olması, bahçeden pazara olan arz akışının talepten bağımsız, ani yığılmalar şeklinde oluşmasına ve fiyat istikrarsızlığına yol açmaktadır. Oysa bu zincirin özellikle soğuk hava depolarını da içerecek şekilde kurulması, arz talep dengesinde bir regülatör işlevi görecektir ve üreticinin mağduriyetini önleyecektir. Bu konuda alınacak diğer tedbirler ise lisanslı depoculuğa geçilmesi ve kayısı birliğin kurulmasıdır.
25. Son yıllarda kayısı üretiminin en önemli sorunu haline gelen fiyat istikrarı sorununun çözülebilmesi için ehil olmayan ellere teslim edilmediği için yanlış yönetim sonucu kapatılan **"Kayısı Birlik"**, yönetim zafiyetleri giderilecek şekilde yeniden kurulmalıdır. Zira böyle bir kuruluşun olma-

- diğı bir vasatta kayısı ticaretinde fiyat istikrarını sağlamak mümkün olmayacaktır. Türkiye’de ve dünyada benzeri birçok kuruluş başarılı bir şekilde faaliyetini sürdürebildiğine göre bu kayısıda da mümkündür, yeter ki ehil eller tarafından yönetilsin.
26. Kayısı üreticilerine ödenen mazot ve gübre destekleri dâhil olmak üzere tüm destekleme ödemeleri, çiftçinin ihracatçı ve tüccar karşısındaki konumunu güçlendirmek amacına yönelik olarak, çiftçinin nakit paraya en çok ihtiyaç duyduğu hasat döneminde yapılmalıdır. Gerektiğinde bu dönemde üreticilere faizsiz kredi kullanım imkânları da sağlanmalıdır.
 27. Kuru kayısı ve diğer ürün ihracatının daha sistemli ve örgütlü bir şekilde yapılabilmesi için **“Malatya İhracatçılar Birliği”** kurulmalıdır.
 28. Kayısının profesyonelce tanıtılması ve yapılacak araştırmaların desteklenmesi için kayısıdan belirli bir düzeyin üzerinde kâr sağlayan kişi ve kuruluşların katkı sağlayacağı bir **“Kayısı Tanıtım ve Destekleme Fonu”** oluşturulmalıdır.
 29. Markalaşma, kalite ve standardizasyon, türev ürünler, pazarlama ve tanıtım konularında bir eylem planı hazırlanmalı ve özellikle ürün geliştirme ve tanıtım konusunda bazı profesyonel firmalarla irtibata geçilmelidir.
 30. Sharka virüsü tehdidinde karşı ciddi bir tedbirler paketi ve buna paralel bir eylem planı hazırlanarak uygulamaya konulmalıdır.
 31. Kayısı üreticilerine yönelik eğitim-yayım çalışmaları arttırılmalı, özellikle kuru kayısı üretiminde istenilen kalitenin sağlanması ve hijyenik koşullara uyulması için tarımsal yayım çalışmaları hızlandırılmalıdır.
 32. Sertifikalı fidan üretimi ve kullanımı teşvik edilmeli, bodur ve yarı bodur çeşitlerin elde edilmesi çalışmaları hızlandırılmalıdır.
 33. Malatya’da tarımsal üretimi kısıtlayan en önemli faktör su sorunudur. Bu açıdan DSİ ve İl Özel idare sekreterliği ile işbirliği yapılarak; sulama suyu yeterli hale getirilmelidir. Sulama organizasyonları iyileştirilmeli ve sulama suyunun fiyatı ucuzlatılmalıdır.
 34. Malatya’daki özel sektörün kayısı ihracatı konusundaki en önemli handikaplardan biri nakliye konusudur. Kayısının yurt dışına ihracatı Malatya’ya 550 km olan Mersin ve 1000 km olan İzmir Limanlarından yapılmaktadır. Oysa gelişmiş ülkeler bu tarz ihracatlarını nakliye uçakları ile üretim merkezlerinden direkt olarak yapmaktadırlar. Kayısının, Malatya’dan ilgili ülkelere direkt taşınmasını sağlayacak benzer bir ulaşım sistemi kurulmalıdır.
 35. Kalıcı ve sürekli başarı için ortaklaşa üretim ve paylaşım modelleri teşvik edilmeli, kooperatifçilik, makine müteahhitliği ve makine ringleri gibi makine ortak kullanım modelleri özendirilmelidir.
 36. İlçelerin gelişimine yönelik yapılacak proje çalışmalarında onuncu kalkınma planında belirtilen amaç ve hedeflerle bütünleşmiş olması sağlanmalıdır.
 37. Yapılan istatistiklere göre ülkemiz topraklarının %92’si nüfusumuzun % 95’i, sanayi tesislerinin kurulduğu yerlerin % 92’si, barajlarımızın büyük bölümü çeşitli derecelerde deprem görülebilecek araziler üzerinde yer almaktadır. Bu nedenle ilçe, il, bölge ve ülke olarak her düzlemde deprem riskine karşı gerekli tedbirler alınmalıdır.

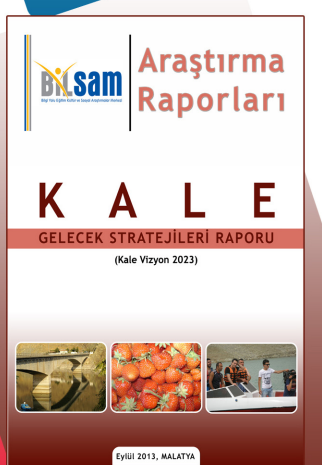
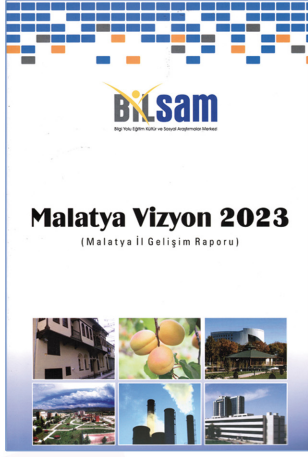
KAYNAKLAR

1. Anonim 2004. İlçelerin Sosyoekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması. DPT, Ankara.
2. Anonim, 2008a. Dokuzuncu 5 Yıllık Kalkınma Planı (2007-2013) 2008 Yılı Programı DPT Matbaası, Ankara.
3. Anonim, 2008b. Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi Ve Eylem Planı, KENTGES.
4. Anonim, 2008c. Elazığ ve Malatya İl Çevre ve Orman Müdürlükleri.
5. Anonim, 2008d. Malatya Ağaçlandırma Seferberliği Eylem Planı 2008-2012—T.C Malatya Valiliği İl Çevre Ve Orman Müdürlüğü.
6. Anonim, 2009c. Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) 2009 Nüfus Sayımı
7. Anonim, 2010a. Karayolları Genel Müdürlüğü Kayıtları, Ankara.
8. Anonim, 2011a. Türkiye Çevre Durum Raporu Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Yay.
9. Anonim, 2011b. Malatya Çevre Durum Raporu İl Çevre ve Şehircilik Müdürlüğü.
10. Anonim, 2012a. İş-Kur Malatya İl Müdürlüğü Kayıtları
11. Anonim, 2012b. Malatya Tarım İl Müdürlüğü Kayıtları
12. Anonim 2013a. Onuncu 5 Yıllık Kalkınma Planı (2014-2018). Kalkınma Bakanlığı, Ankara.
13. Anonim, 2013b. TRB1 Bölge Raporu, 2014-2023 (Taslak), FKA, Malatya
14. Anonim, 2013c. MTA Orta Anadolu 4. Bölge Müdürlüğü. Malatya
15. Anonim, 2013d. Pütürge Kaymakamlığı Kayıtları
16. BİLSAM, 2009. Malatya Kayısı Raporu.
17. BİLSAM, 2011. Malatya Vizyon 2023 (İl Gelişim Raporu).
18. BİLSAM, 2013. Malatya Eğitim Raporu.
19. KOÇER, A. T., 2007. Malatya Bölgesel Orta Merkez (BOM) Gelişim Planı Çerçeve Çalışması.
20. KUDEB, 2012. Malatya Kent Rehberi, Malatya Valiliği ve KUDEB, Malatya.
21. MEB, 2012 Kayıtları
22. MEM İstatistik Şubesi Kayıtları, 2012
23. MET, Ö.Turizm ile Yöresel Gelişme FKA 1. Uluslar arası Bölgesel kalkınma Konferansı Bildirileri 22-23 Eylül 2011.Malatya.
24. SAĞLAM, F. ve ark.,2012. Malatya Kent Rehberi, KUDEP. Malatya.
25. SÜMER, G. Ç., Özcan, A., 2011. Türkiye’de Kalkınma Öncelikli Yörelere Politikası ve Kentleşme Üzerine Etkileri, 1. Uluslar Arası Bölgesel Kalkınma Konferansı Bildirileri 22-23 Eylül 2011 FKA- 2011 Malatya
26. URAK, 2009. URAK, 2009. İllerarası Rekabetçilik Endeksi 2008-2009, İstanbul.
27. TÜİK, 2009 Kayıtları
28. TÜİK, 2012 Kayıtları
29. TÜİK ve MEM 2011 Kayıtları

KÜLTÜR YAYINLARI

ARAŞTIRMA RAPORLARI

NOTLAR

[illegible]